

KONSULTASJONER MELLOM STATEN OG KOMMUNESEKTOREN**MATERIALET FRA
2. KONSULTASJONSMØTE
30. april 2010****Innhold**

1. KONSULTASJONSMØTET	2
2. DEN ØKONOMISKE SITUASJONEN I KOMMUNESEKTOREN OG KS FORVENTNINGER TIL KOMMUNEOPPLEGGET FOR 2011.....	3
3. KOMMUNESEKTORENS OPPGAVER OG TJENESTER.....	6
3.1 HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENTET	6
3.2 KUNNSKAPSDEPARTEMENTET	10
3.3 ARBEIDSDEPARTEMENTET	13
3.4 BARNE- LIKESTILLINGS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENTET	14
3.5 KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENTET	17
3.6 MILJØVERNDEPARTEMENTET	19
3.7 SAMFERDSELSDEPARTEMENTET	22
3.8 FINANSDEPARTEMENTET	25
4. KOSTNADSBEREGNINGER - AKTUELLE REFORMER.....	26
4.1 KUNNSKAPSDEPARTEMENTET.....	26
5. ORIENTERINGSSAKER	27
5.1 HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENTET	27
5.2 KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTAMENTET.....	29
5.3 LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENTET.....	30
5.4 KULTURDEPARTEMENTET.....	31
5.5 JUSTIS- OG POLITIDEPARTEMENTET	32
5.6 KUNNSKAPSDEPARTEMENTET.....	33
5.7 ARBEIDSDEPARTEMENTET	34
5.8 MILJØVERNDEPARTEMENTET	34

Vedlegg:

- a) Oversikt over kostnadsberegningssaker
- b) Oversikt over samarbeidsavtaler per januar 2010
- c) Brev av 24. mars 2010 fra KS til Stortingets Finanskomité om øremerkede tilskudd
- d) KS-notat av 25. mars 2010 til Kommunal- og regionaldepartementet om akkumulert pensjonsavvik
- e) Oversikt over løpende saker konsultasjonsåret 2010

1. Konsultasjonsmøtet

Hovedtema for det 2. konsultasjonsmøtet er reformer og utbygging av det kommunale tjenestetilbudet, primært enkeltsaker fra departementene som fremmes i revidert nasjonalbudsjett 2010 (RNB) og omtales i kommuneproposisjonen for 2011.

Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) gir en beskrivelse av den økonomiske situasjonen i kommunesektoren i sin vårrapport av april 2010. Utvalgets situasjonsforståelse er gjengitt i kapittel 2 som en innledning til innspill fra KS til kommuneopplegget for 2011.

Enkeltsaker som det er lagt opp til å drøfte på møtet, er omtalt i kapittel 3 i materialet. Sakene er sortert etter ansvarlig fagdepartement.

Involvering av KS i kostnadsberegninger er tema for alle konsultasjonsmøtene. Det 2. konsultasjonsmøtet er det andre av fire oppmeldingstidspunkt for aktuelle saker i 2010. I kapittel 4 omtales nye saker der det er aktuelt å innlede et samarbeid. Det meldt opp en ny sak til møtet. En oversikt over pågående kostnadsberegningssamarbeid og status for disse sakene er gitt i vedlegg a.

Orienteringssaker er omtalt i kapittel 5.

En oversikt over alle bilaterale avtaler ligger som vedlegg b. Alle gjeldende avtaler i konsultasjonsordningen går ut i 2010, med unntak av avtalen om Landbruks- og næringsutvikling som løper ut 31. desember 2012.

Regjeringen og KS må vurdere om det er aktuelt å reforhandle eller videreføre avtaler som utløper. Det rapporteres hvert år på status for avtaler til det tredje konsultasjonsmøtet i august. Kommunal- og regionaldepartementet vil parallelt med rapporteringsarbeidet i 2010 samordne en prosess med berørte departement og med KS, om eventuell videreføring eller reforhandling av avtaler som løper ut i år. Det tas sikte på at partene til det 4. konsultasjonsmøtet er enige om hvilke avtaler som skal gjelde fra 2011.

Les mer om konsultasjonsordningen på Kommunal- og regionaldepartementets hjemmesider på regjeringen.no og KS.no.

2. Den økonomiske situasjonen i kommunesektoren og KS forventninger til kommuneopplegget for 2011

Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) gir en beskrivelse av den økonomiske situasjonen i kommunesektoren i sin vårrapport av april 2010. Utvalgets situasjonsforståelse er gjengitt nedenfor som en innledning til KS-innspill til kommuneopplegget for 2011.

”Realveksten i kommunesektorens inntekter anslås til 3,9 prosent i 2009, mens veksten i de frie inntektene anslås til 3,0 prosent. Den anslåtte veksten er vesentlig høyere enn inntektsveksten i de to foregående år, og også høyere enn den vekst det ble lagt opp til i budsjettopplegget for 2009. Styrkingen gjennom året har sammenheng med økte rammeoverføringer til kommunesektoren som del av de finanspolitiske tiltakene mot finanskrisen, god skatteinngang og lavere pris- og kostnadsvekst enn opprinnelig anslått. Den beregnede inntektsveksten i 2009 er eksklusiv vedlikeholdstilskuddet i den finanspolitiske tiltakspakken mot finanskrisen.

I 2007 og 2008 ble netto driftsresultat sterkt redusert, fra 5,5 prosent av inntektene i 2006 til 0,4 prosent i 2008. Reduksjonen hadde sammenheng med lav inntektsvekst, høy vekst i sysselsetting og driftsutgifter, renteøkning og betydelige tap på finansielle plasseringer. Utviklingen i 2009 er kjennetegnet ved høy inntektsvekst, moderat vekst i sysselsetting og driftsutgifter, lavere rentenivå, samtidig som utviklingen i finansmarkedene har gitt gevinster på finansielle plasseringer. For kommunesektoren som helhet anslås netto driftsresultat å bli om lag 3 prosent av inntektene i 2009.

De tre siste årene har fylkeskommunene hatt klart høyere driftsresultater enn kommunene. Kommunene, som samlet sett kom ut med et negativt netto driftsresultat i 2008, ser ut til å få netto driftsresultat på om lag 2¾ prosent i 2009. Men fordi driftsresultatet er holdt oppe av ekstraordinære gevinster på finansielle plasseringer, er den underliggende økonomiske balansen i kommunene fortsatt svak.

Veksten i kommunesektorens bruttorealinvesteringer har vært høy de senere årene, og investeringene ligger nå på et historisk høyt nivå. Investeringsnivået synes å være høyt innenfor de fleste tjenesteområder. Det høye investeringsnivået har bidratt til en betydelig gjeldsoppbygging i sektoren.

Utbyggingen av barnehagesektoren fortsatte i 2009. I overkant av 8000 flere barn fikk plass i barnehage i løpet av året, og dekningsgraden er nå 88,5 prosent. I grunnskolen kan økningen i antall undervisningstimer i 2009 i sin helhet henføres til økt omfang av spesialundervisning. Andel av 16-18 åringer som er i videregående opplæring er stabil, men i 2009 ble det klart færre lærlinger. Nedgangen i antall lærlinger skyldes trolig i første rekke færre tilbudte læreplasser.

Nasjonalbudsjettet for 2010 innebærer en reell vekst i kommunesektorens samlede inntekter på om lag 6 mrd. kroner eller knappe 2 prosent. For de frie inntektene legges det opp til en vekst på om lag 3 mrd. kroner. Veksten var regnet i forhold til anslag på regnskap for 2009. Det legges opp til en lavere inntektsvekst i 2010 enn i 2009, noe som må ses i sammenheng med særskilte økninger i rammeoverføringene i 2009 som del av de finanspolitiske tiltakene mot finanskrisen.

Utvalget har anslått at merutgiftene knyttet til den demografiske utviklingen utgjør om lag 1,8 mrd. kroner i 2010. Budsjettopplegget legger følgelig opp til en inntektsvekst som er høyere enn økningen i demografiskostnadene. Netto driftsresultat i 2009 er holdt oppe av høye finansinntekter. Det vil derfor være nødvendig å effektivisere tjenesteproduksjonen for både å opprettholde nivået på netto driftsresultat og øke tjenesteproduksjon utover det som følger av den demografiske utviklingen. Aktivitetsveksten har de siste tre årene har vært høyere enn den realinntektsvekst det legges opp til i 2010. For å opprettholde nivået på netto driftsresultat er det, spesielt for kommunene, nødvendig å redusere aktivitetsveksten i 2010.”

Innspill fra KS

Forventninger til kommuneproposisjonen 2011

KS viser til sitt innspill til konsultasjonsmøtet 2. mars, hvor det ble vist til at dersom det økonomiske opplegget for 2011 gir lavere samlet inntektsvekst for kommunesektoren enn i inneværende år, må en større del av inntekstveksten komme som frie inntekter (skatt og rammetilskudd).

KS forventer en vekst i frie inntekter i 2011 som gir rom for:

- *Dekke merutgifter knyttet til demografiske endringer på 2,4 mrd. kroner*
- *Ekstra satsing på løpende vedlikehold, gjennomført på en ubyråkratisk måte som gjør at alle kommuner og fylkeskommuner vil kunne delta i satsingen, for eksempel etter mønster av tiltakspakken i 2009. Satsingen må komme i form av økte frie inntekter, og må videreføres i senere år. KS mener at det bør gis signaler om en slik satsing i kommuneproposisjonen. En forutsetning for satsingen må være at KS og staten samarbeider fram mot framleggelsen av Prop 1 S (2010-11) om å utvikle mekanismer som kan sikre at en vekst i frie inntekter begrunnet i vedlikeholdsbehovet prioriteres til økt og varig vedlikeholdsinnsats i kommunesektoren framfor økt tjenesteproduksjon.*
- *Forbedre den økonomiske balansen i sektoren, noe som blant annet den økende lånefinansieringen i kommunesektoren klart viser et behov for. KS vil spesielt peke på at manglende fullfinansiering av barnehageløftet har vært med på å presse den økonomiske balansen i kommunesektoren i perioden dette har vært gjennomført. KS mener prinsipielt at "Barnehageløftet" bør være fullfinansiert når øremerkede tilskudd til barnehager innlemmes i kommunenes frie inntekter i 2011.*
- *En vekst i fylkeskommunenes frie inntekter som er tilstrekkelig til å kompensere fullt ut for kostnadsveksten i kollektivtrafikken, og forhindre behov for å dekke en større andel av utgiftene via billettinntekter. KS mener at kollektivtrafikken må sikres en finansiering som fremmer overgang fra bilbruk, i tråd med de politiske ambisjonene om reduksjoner i klimautslipp i transportsektoren. Gjennom de frie inntektene må det også legges grunnlag for at fylkesveinettet kan oppgraderes minst i takt med oppgraderingen av riksveinettet.*
- *En kompensasjon for en nødvendig økning av beregnede pensjonskostnader, jf. eget brev til departementet om dette. Prinsipielt burde den beregnede*

- *Lette tilpasningen for kommuner og fylkeskommuner som får redusert sine inntekter som følge av innføring av nye kostnadsnøkler i inntektssystemet.*
- *KS viser til at etterslepet i vedlikeholdet på kommunale og fylkeskommunale bygg, veier og annen infrastruktur i to KS FoU-rapporter om vedlikehold, er beregnet til å være på minst 130 mrd. kroner (Vedlikehold i kommunesektoren, Multiconsult og PwC 2008 – Vedlikeholdsetterslep i vegsektoren, Multiconsult 2009). Dette underbygger behovet for klare forbedringer i den økonomiske balansen i kommunesektoren.*

En fullverdig satsing i tråd med disse punktene vil kreve en vekst i frie inntekter som klart overstiger det reelle handlingsrommet for budsjettsatsing i statsbudsjettet for 2011. En reell vekst i frie inntekter på minimum 5,5 mrd. kroner i 2011 vil likevel bidra til en delvis måloppnåelse. KS vil imidlertid da forvente at Regjeringen kommuniserer at opplegget ikke gir rom for en økning i ressursinnsatsen i kommunal tjenesteproduksjon ut over kompensasjon for demografiendringer, siden en mervekst i frie inntekter utover denne kompensasjonen vil være knyttet til konsolidering av kommunesektorens økonomi og til bedre langsiktig forvaltning av realkapital. Kostnadskutt og reduksjoner i tjenestetilbudet på andre områder vil videre måtte være nødvendig dersom man skal kunne realisere klare satsinger på de områder som er nevnt overfor.

Brev til Stortingets Finanskomite om øremerking

Finanskomiteen på Stortinget har bedt KS gi en nærmere redegjørelse for hvordan KS vurderer øremerkede tilskudd. Brev fra KS til Finanskomiteen av 24. mars i år er vedlagt til orientering (vedlegg c). Brevet omtaler øremerking generelt og tilskudd som KS mener bør innlemmes i inntektssystemet til kommuner og fylkeskommuner.

Notat til Kommunal- og regionaldepartementet om pensjon

KS spilte til det 1. konsultasjonsmøtet i 2010 inn forventninger om vekst i de frie inntekter neste år som blant annet kan dekke økninger i pensjonskostnader som ikke fanges opp av budsjettdeflatoren. KS oversendte 25. mars 2010 et notat til Kommunal- og regionaldepartementet om det akkumulerte pensjonsavviket for kommunesektoren. Notatet er gjengitt i sin helhet i vedlegg d.

KS-innspill slutt.

Se også KS-merknad om forvaltning av realkapitalen og vedlikeholdsetterslep i kommunesektoren og svarmerknad fra Kommunal- og regionaldepartementet i kapittel 3.5.

3. Kommunesektorens oppgaver og tjenester

3.1 Helse- og omsorgsdepartementet

Samhandlingsreformen

St. meld. nr. 47 (2008-2009) *Samhandlingsreformen* ble lagt fram den 19. juni 2009. Det vises videre til omtale av reformen i Helse- og omsorgsdepartementets budsjett for 2010. Helse- og omsorgskomiteen avga sin innstilling til meldingen 20. april. Stortinget vil etter planen behandle meldingen 27. april (*foreløpig dato*). Når det gjelder det videre arbeid vil KS vil være en sentral samarbeidsaktør.

KS-merknad

Forventninger til Samhandlingsreformen

KS er for en samhandlingsreform som gjør kommunesektoren til en nøkkelaktør, og reformens suksess er avhengig av gjennomføringsevnen og gjennomføringskraften i kommunene. Det er stor entusiasme i mange kommuner og mange gode samhandlingsprosjekter er i gang. Denne entusiasmen og reformiveren er det viktig å bygge videre på.

KS mener at samhandlingsreformen bør gjennomføres etappevis før den blir gjennomført for fullt. Det skjer allerede mye gjennom ulike prosjekter, og det er en metode KS mener bør fortsette. Slik utprøving av løsninger innen organisering, finansiering, styring og oppgaveløsning vil gjøre reformen mer treffsikker gjennom praktiske erfaringer og kunnskapsinnhenting. Det må bevilges økonomiske midler til dette.

Det må utarbeides en gjennomføringsplan for en etappevis implementering. Erfaring viser at store reformer trenger tid for vellykket implementering og midler som kan dekke "pukkelkostnader".

KS mener det er viktig at tiltakene og endringene blir av en slik størrelse, format og betydning at de fremstår som en reform. Derfor må det gjøres beslutninger og synliggjøres endringer i oppgaver, ansvar og finansiering. Det må herunder foretas en klargjøring i lovverket av ansvarsfordeling mellom stat og kommune i forhold til oppgaver.

For KS er det viktig at lovverket utformes slik at fylkeskommunene og kommunene blir likeverdige parter med statsforvaltningen, at kommunene får gode muligheter til å finne lokale løsninger, og hvor kommunen/fylkeskommunen gis myndighet og styringsmuligheter i samsvar med det ansvaret som kommunene/fylkeskommunene har.

Hele reformarbeidet må gjenspeile folkehelseperspektivet, forebygging og tidlig intervensjon. I det videre arbeidet med en styrket innsats på området, må dette sees i sammenheng med fylkeskommunenes ansvar og kompetanse i folkehelsearbeidet.

KS forutsetter å delta i det pågående arbeidet om lovendring, finansiering, oppgavefordeling og ny nasjonal helseplan.

Stortinget har for 2010 bevilget midler til en tilskuddsordning til utvikling av lokalmedisinske sentra og kommunesamarbeid. Tilskuddet forvaltes av Helsedirektoratet og er bevilget over Helse- og omsorgsdepartementets budsjettkapittel 761, post 21. Det er viktig at denne type midler videreføres og styrkes i 2011. KS vil be om at det blir vurdert modeller der kommunene får større ansvar for organisering og fordeling av tilskuddsmidler. KS ønsker å samarbeide med staten om utprøvinger, utvikling og vurdering av samhandlingsmodeller knyttet til forberedelse og gjennomføring av samhandlingsreformen.

KS forutsetter aktiv dialog om virkemidler og vil gjerne bidra i kunnskapsutvikling og med kommunenesektorens erfaringer og kompetanse.

KS-merknad slutt

Omsorgsplan 2015 herunder:

Rekruttering av helse- og omsorgspersonell

Regjeringen hadde ut fra nivået for 2004 et mål om å øke bemanningen i de kommunale omsorgstjenestene med 10 000 nye årsverk innen utgangen av 2009. For perioden 2004-2008 viser tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB) at personellinnsatsen er økt med om lag 12 500 årsverk. Veksten i 2006, 2007 og 2008 var på til sammen om lag 14 100 nye årsverk. Helse- og omsorgsdepartementet legger til grunn de gode resultatene for 2006, 2007 og 2008 slik SSB har rapportert, men peker samtidig på at det kan være en viss usikkerhet knyttet til endringstallene fra det ene året til det andre. Stort innslag av små stillinger, mange vikarer og timearbeidere i omsorgstjenesten gjør det krevende for SSB å benytte registertall. SSB har nå endret sitt produksjonsopplegg og vurderer at datakvaliteten på de siste års tall er styrket. De nye årsverkene dekkes ifølge SSB i stor grad av fagpersonell med helse- og sosialutdanning. Andelen personell uten slik utdanning er redusert.

De foreløpige årsverkstallene for 2009 innenfor pleie og omsorg viser en nedgang på 0,5 prosent. Nedgangen kan forklares ved endringer i føringen av statistikk. Ut fra dette oppgir SSB at det er om lag nullvekst fra 4. kvartal 2008 til 4. kvartal 2009. Tidligere erfaring viser at de foreløpige tallene publisert 15. mars som regel er noe lavere enn endelige tallene.

Kompetanseløftet 2015 har som hovedmål å sikre omsorgstjenestene tilstrekkelig, stabil og kompetent bemanning. Kompetanseløftet 2015 inneholder satsinger knyttet til rekruttering, kompetanseheving og styrking av fag- og arbeidsmiljø. Det er i 2010 iverksatt en revidering av Kompetanseløftet 2015. KS er invitert til å delta i prosessen og gi innspill.

Merknad fra KS

KS mener det er nødvendig å utvikle nye tiltak som kan fremme rekruttering og kompetanseheving. Mange kommuner vil fremover ha problemer med å skaffe nok helsefagarbeidere og sykepleiere. Det kan derfor være interessant å se på løsninger knyttet til helsepersonell som velger å binde seg til arbeid i kommunene, for eksempel

gjennom å bruke studiefinansieringssystemet som tiltak som stimulerer voksne til å ta fagbrev og mer kjente rekrutteringsmetoder og -kampanjer.

KS-merknad slutt

Investeringstilskudd for sykehjem og omsorgsboliger

Husbankens tilskuddsordning til bygging og fornyelse av heldøgns omsorgsplasser i sykehjem og omsorgsboliger ble etablert i 2008 som en del av Omsorgsplan 2015. Tilskuddsordningen skal gi kommunene bedre forutsigbarhet og mulighet for langsiktig planlegging og utbygging av omsorgssektoren for å møte framtidens omsorgsutfordringer. Det ble i statsbudsjettet for 2008 lagt til grunn en målsetning om at det skal gis tilskudd til 12 000 heldøgns omsorgsplasser i perioden 2008-2015. Det er gitt mulighet for tilsagn til 6 000 heldøgns omsorgsplasser fra tilskuddets oppstart til og med 2010. For 2010 er det gitt en tilsagnsramme tilsvarende 2 500 sykehjemsplasser og omsorgsboliger. Det er ved utgangen av 2009 gitt tilsagn til 3 131 boenheter.

Søknadsinngangen på tilskuddet vil bli fulgt nøye, og det vil bli gjort en løpende vurdering av behovet og de årlige rammer som gis for ordningen. Regjeringen vil komme tilbake med en nærmere vurdering i forbindelse med statsbudsjettet for 2011.

Innovasjon i helse- og omsorgstjenesten

Innovasjon er nødvendig for å møte framtidens velferdsutfordringer. KS har blant annet etablert Innovasjonsalliansen med bred deltakelse fra stat, kommune, organisasjoner og forskere. Regjeringen har i St.meld. nr. 7 (2008-2009) *Et nyskapende og bærekraftig Norge* pekt ut helse- og omsorgssektoren som et område for særskilt satsing på innovasjon i offentlig sektor, og blant annet nedsatt Hagen-utvalget om "Innovasjon og Omsorg" for å utrede nye løsninger på framtidens omsorgsutfordringer. På helsetjenestens område er videre det nasjonale kompetansenettverket InnoMed en sentral aktør som omfatter både spesialisthelsetjenesten og den kommunale helse- og omsorgstjenesten.

Regjeringen og KS har et nært samarbeid om innovasjon på helse- og omsorgsfeltet, partene forplikter seg til et nært samarbeid om innovasjon på helse- og omsorgsfeltet, der en spesielt ser på nye driftsformer som mobiliserer samspillet mellom kommunale tjenester og sivilsamfunn/sosialt nettverk og mulighetene som ligger i å ta i bruk ny velferdsteknologi og boformer som fremmer uavhengighet, egenmestring og brukerinnflytelse.

Norsk Helsenet

I Nasjonal strategi for elektronisk samhandling i helse- og omsorgssektoren, Samspill 2.0, er det satt som mål at alle kommuner i løpet av strategiperioden (2008-2013) skal ha kommet i gang med elektronisk samhandling internt, med fastlegene, med spesialisthelsetjenesten og med andre offentlige virksomheter.

Helse- og omsorgsdepartementet har tildelt Norsk Helsenet SF enerett til å levere en felles nasjonal IKT- infrastruktur. Pr. d.d. er over 230 kommuner tilknyttet helsenetet. I de fleste tilfeller er det legekantor som er tilknyttet via kommunens nett. Pleie- og omsorgstjenesten har foreløpig i liten grad tatt i bruk elektronisk samhandling med andre aktører.

Tilknytningsavgiften er et engangsbeløp som innkreves ved etablering og tilsvarer kostnadene knyttet til tilknytning. Bruksavgiften er en viderefakturering av linjeleie fra bredbåndsleverandør. Medlemsavgiften skal dekke Norsk Helsenetts drifts- og utviklingskostnader og er avhengig av kommunestørrelse.

I tillegg til kostnadene ved tilknytning og bruk av helsenettet vil mange kommuner måtte investere i oppgradering av internt nettverk, anskaffelse av servere, PC'er og programvare og ikke minst opplæring av helse- og omsorgspersonell i bruk av elektronisk pasientjournal og elektronisk samhandling.

Det er viktig at brukerne av helsenettet sikres innflytelse på prioritering og utvikling av tjenester i nettet. Helse- og omsorgsdepartementet må sikre at kompetanse om kommunal sektor er representert på en god måte i foretakets styre, og å sikre at foretaket følger opp de krav som knytter seg til å etablere effektive og gode samhandlingsarenaer for dialog og medvirkning fra aktørene i helse- og omsorgstjenesten.

Merknad fra KS

KS ønsker at utvikling og bruk av helsenettet finansieres av staten. Etter KS oppfatning virker det som lite rasjonelt at kostnadene fordeles på ulike aktører og at det brukes ressurser på markedsføring og innkreving av avgifter. Disse ressursene burde heller kunne brukes på utvikling av tjenester og brukerstøtte. KS kommer tilbake til dette som egen sak.

KS-merknad slutt

Verdighetsgarantien

Som en oppfølging av avtalen mellom regjeringspartiene, Kristelig Folkeparti og Venstre sendte departementet på høring et forslag om endringer i khl § 2-1 om rett til helsehjelp. Forslaget innebar en presisering av begrepet nødvendig helsehjelp ved å fremheve verdighet som et grunnleggende element i helsetjenesten. Dette, sammen med forslag til egen forskrift om verdig eldreomsorg, har som siktemål å styrke eldres rettstilstand og medføre et forsterket tjenestetilbud til denne gruppen. Departementet har mottatt i overkant av 100 høringsuttalelser. KS har i høringsuttalelsen til forslaget understreket at kommunene i Norge har felles ambisjoner om en god og verdig eldreomsorg. Det arbeides kontinuerlig med forbedringer. KS stiller seg tvilende til om endringer i regelverket vil føre til en bedre eldreomsorg. KS anbefaler regjeringen å utsette forslaget inntil arbeidet med å utforme et helhetlig og hensiktsmessig lov- og regelverk innenfor helse- og sosialtjenesten er gjennomført. KS mener det er uheldig at forslaget ikke ble drøftet med KS i forkant, og mener dette er i strid med kvalitetsavtalen regjeringen og KS har inngått. KS sier i høringsuttalelsen at forslaget må kostnadsberegnes.

3.2 Kunnskapsdepartementet

En styrket felles innsats i arbeidet mot frafall

For å øke antall elever som fullfører og består videregående opplæring, er det nødvendig med nytenkning i tillegg til videreutvikling av allerede iverksatte tiltak. Kunnskapsministeren vil i samarbeid med fylkeskommunene etablere et treårig samarbeid for bedre gjennomføring av videregående opplæring. Staten og hver enkelt fylkeskommune vil på bakgrunn av tilstandsrapporter og tilgjengelig statistikk gå i dialog om hvilke mål og tiltak fylkeskommunen vil sette for bedre fullføring. Det er den enkelte fylkeskommune som selv bestemmer mål for økt gjennomføring.

I fellesskap skal det:

- Utarbeides felles begrepsapparat og indikatorer for gjennomføring i videregående skole.
- Være dialog om hvilke mål og tiltak fylkeskommunen vil sette for bedre fullføring. Den enkelte fylkeskommune setter selv egne måltall og vurderer tiltak.
- Utarbeides / utvikles rapporteringssystemer og sikres hensiktsmessig dataspredning og kommunikasjon fra departementet til fylkeskommunene. En rapporteringsmal må utvikles og ses i sammenheng med det allerede igangsatte arbeidet med indikatorutvikling til Skoleporten.
- Avholdes årlige møter/spredningskonferanser for å sikre felles innsats og for å drøfte resultater: Vurdere måloppnåelse og utfordringer, dele gode erfaringer og tiltak og drøfte virkemiddelbruk.

Frafall i videregående opplæring er også en del av Samarbeid for arbeid. Tiltakene vil bli gjennomført innenfor gjeldende budsjettammer.

Det forutsettes at prosjektet innordnes slik at det bidrar til å styrke skoleeiers ansvar og ikke medfører en økt rapporteringsbyrde. En videreutvikling av relevante styringsindikatorer som støtter opp under skoleeiers behov vurderes positivt.

Et formål med prosjektet er å videreutvikle indikatorer som skal danne grunnlag for å følge opp arbeidet med økt gjennomføring i videregående opplæring. Det kan også stilles krav til rapportering på eventuelle statlige prosjektmidler.

Innlemming av barnehagetilskudd i inntektssystemet

I kommuneproposisjonen for 2009 foreslo regjeringen at innlemming av øremerkede tilskudd til barnehager skjer fra 1. januar 2011, jf. St.prp. nr. 57 (2007-2008).

Regjeringen foreslår innlemming av barnehagetilskudd i rammetilskuddet fra 1. januar 2011, og at følgende tilskudd innlemmes:

- Kap. 231.60 Driftstilskudd til barnehager
- Kap. 231.62 Tilskudd til tiltak for barn med nedsatt funksjonsevne i barnehage
- Kap. 231.65 Skjønnsmidler til barnehagene

Beløpet som vil bli innlemmet vil inkludere kompensasjon for merkostnader knyttet til økt grad av likeverdig behandling av kommunale og ikke-kommunale barnehager fra 1. august 2010 og midler til nye barnehageplasser i 2010.

Kapittel 231 post 60 inneholder imidlertid også noen mindre tilskuddsordninger som ikke vil bli innlemmet i inntektssystemet da de ikke er knyttet til tjenester som gjennomgående tilbys i kommunene. Løsningene for disse øremerkede tilskuddene på barnehageområdet og eksakte beløp som skal innlemmes i inntektssystemet, vil bli presentert i statsbudsjettet for 2011 for Kunnskapsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet.

Merknad fra KS

KS mener at "Barnehageløftet" bør være fullfinansiert når øremerkede tilskudd til barnehager innlemmes i kommunenes frie inntekter i 2011. KS opprettholder derfor sitt krav fra 2009 om 1,5 mrd kroner i styrket statlig finansiering knyttet til underfinansieringen av "Barnehageløftet".

KS-merknad slutt

KS-innspill

Notat kostnader samisk språk i grunnsopplæringen

KS mener at fordelingsverktøyet for tildeling av tilskudd til samisk opplæring i grunnskolen er tilfredsstillende, men refusjonssatsen er for lav. I følge lokale beregninger er lønnskostnadene for en undervisningstime i samisk ca. 745 kroner, mens refusjonssatsen er 438 kroner. Det vil si at refusjonssatsen dekker 60 prosent av kommunens lønnskostnader.

KS-innspill slutt

Svarmerknad Kunnskapsdepartementet

Målet med tilskuddsordningen er å bidra med finansiering til kommuner, fylkeskommuner og private skoler som tilbyr samiskopplæring for samiske elever i samsvar med § 6-2 og § 6-3 i opplæringslova, jf. Prop. 1 S (2009-2010) for Kunnskapsdepartementet. Kunnskapsdepartementet merker seg at KS skriver at fordelingsverktøyet for tildeling av tilskudd til samiskopplæring i grunnskolen er tilfredsstillende, men at refusjonssatsen er for lav. Departementet vil ta med seg dette i det videre arbeidet.

Svarmerknad slutt

Avtalen om veiledning av nyutdannede nytilsatte pedagoger

I 2009 inngikk Kunnskapsdepartementet og KS avtale om veiledning av nyutdannede nytilsatte pedagoger i barnehagen og skolen. Hovedpunktene i avtalen er at partene i fellesskap skal arbeide for å tilby veiledning den første tiden i yrket til alle nytilsatte nyutdannede lærere i grunnsopplæringen fra skoleåret 2010-2011, og alle nytilsatte nyutdannede pedagoger i barnehagen i løpet av skoleåret 2011-2012. KS vil arbeide for at arbeidsgiver, kommuner og fylkeskommuner, tilbyr veiledning av nyutdannede. Avtalen spesifiserer ikke den praktiske gjennomføringen av veiledningen. Statens bidrag i dette arbeidet er å sørge for tilstrekkelig kapasitet ved lærerutdanningene til å gi en god og relevant utdanning og oppdatering av lokale mentorer i barnehage og

skole. Arbeidet skal skje i nært samarbeid med kommuner og fylkeskommuner, og ved å bruke kompetansen i barnehage- og skolesektoren.

Kompetanse for kvalitet – strategi for videreutdanning av lærere

Strategien Kompetanse for kvalitet er en varig satsing på videreutdanning for lærere. Målet er å styrke den faglige og pedagogiske kompetansen hos lærere i grunnskolen og videregående opplæring. I følge strategien skal partene følge utviklingen og vurdere innretningen på systemet dersom deltakelse og gjennomføringen ikke er som ønsket. Foreløpige tall for 2010 viser at søkningen til videreutdanning på landsbasis er høyere enn i fjor, og at det er store regionale forskjeller. Det er fortsatt et stykke til måltallet er nådd. KD er åpen for et eget møte om saken.

Innspill fra KS

Ny grunnskolelærerutdanning

I den nye grunnskolelærerutdanningen som iverksettes fra høsten 2010, har praksisopplæringen stor plass.

Dette innebærer at det stilles store krav til praksisopplæringen som for det meste vil foregå i kommunale grunnskoler. Forskriften om rammeplan gjelder for universiteter og høyskoler, og regulerer således ikke kommunenes arbeid med praksisopplæringen.

Det fremgår av forskriften at lærerutdanning og praksisskoler må etablere langsiktig samarbeid, at samarbeidet må formaliseres som et trepartssamarbeid mellom lærerutdanningsinstitusjoner, praksisskoler og studenter og at rektor som ansvarlig for praksisopplæringen ved egen grunnskole, skal delta i aktuelle samarbeidsfora mellom lærerutdanning og skole. Videre heter det at samarbeidet mellom lærerutdanningsinstitusjon og praksisskole skal nedfelles i en eller flere avtaler mellom utdanningsinstitusjon og skoleeier.

KS støtter prinsippene om styrket praksisopplæring i lærerutdanningen. fKS foreslo i høringen av forskriften at dette ble lovfestet i tilknytning til opplæringsloven. De nasjonale retningslinjene er ikke forskrift.

KS vil peke på at de nasjonale retningslinjer for lærerutdanning verken er lov eller forskrift. Kommunene kan dermed ikke pålegges å inngå avtaler om praksisopplæring. Retningslinjene er rotete når det gjelder hvem som er eventuelle avtaleparter om praksisopplæringen. Det er kommunene og lærerutdanningsinstitusjonene. Rektor er ikke avtalepart. Hvordan rektor bruker sin arbeidstid er et forhold mellom rektor og rektors arbeidsgiver og heller ikke gjenstand for avtale med tredjepart.

KS er bekymret for gjennomføringen av praksisopplæringen og for den uklarheten både forskriften og de nasjonale retningslinjene medfører i forhold til hvem som har ansvar for hva og for hvem som kan avtale hva med hvem. Slik retningslinjene nå foreligger, gir de inntrykk av at de styrer langt inn i kommunenes eget handlingsrom og arbeidsgivers styringsrett.

KS-innspill slutt

Svarmerknad Kunnskapsdepartementet

Det er forskriftsfestet at studentene skal ha praksis. Det fremgår av rundskriv F 05/2010 "Felles retningslinjer for grunnskolelærerutdanningene" at det skal inngås avtale mellom lærerutdanningsinstitusjon (normalt høyskole) og skoleeier (normalt kommune) om praksisopplæringen. Avtalepart skal, med mindre kommunen velger å delegerer sin avtalekompetanse til den enkelte skole (rektor), være kommunen.

Ved inngåelse av en slik avtale forplikter kommunen seg til å stille praksisskoler til disposisjon for høyskolene for å tilrettelegge for god praksisundervisning for lærerstudentene. Retningslinjene angir hvilke elementer som skal være med i slike avtaler. Inngåelsen av avtalen innebærer derfor forpliktelser for kommunen.

Det er frivillig for kommunene å inngå disse avtalene. Et argument for frivillighet er at studentene sannsynligvis kan få bedre praksis i de kommunene som mener at de også har glede, nytte av og ser merverdien i å delta i utdanning av nye lærere.

Svarmerknad Kunnskapsdepartementet slutt

3.3 Arbeidsdepartementet

Kvalifiseringsprogrammet

Av Prop. 1 S (2009-2010) framgår det at Arbeidsdepartementet i lys av gjennomføringen i 2009 vil foreta en ny vurdering av forutsetningene som er lagt til grunn og hva som er realistisk nivå på antall deltakere og samlede kommunale merkostnader for 2010. Dette ble drøftet med KS 13. april, og det vil bli redegjort for gjennomgangen i proposisjonen om tilleggsbevilgninger og omprioriteringer våren 2010.

Tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor

Det går fram av Stortingets pensjonsforlik fra 2005 og avtalen i tariffoppgjøret i offentlig sektor i 2009 at tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor skal tilpasses pensjonsreformen.

Pensjonsforliket og avtalen fra tariffoppgjøret i 2009 innebærer at alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning skal levealdersjusteres og reguleres som i folketrygden, mens AFP i offentlig sektor skal reguleres som i folketrygden. I tariffoppgjøret i 2009 ble en omlegging av AFP-ordningen i offentlig sektor diskutert. I forbindelse med en eventuell omlegging av AFP-ordningen til et livsvarig påslag til fleksibel folketrygd (som i privat sektor), ble også spørsmålet om et statlig bidrag til finansieringen av AFP for kommunal sektor tatt opp.

Arbeidsdepartementet la 26. mars fram en proposisjon som behandler de årskullene som skal beholde dagens opptjenings- og beregningsregler i folketrygdens alderspensjon, det vil si årskull til og med 1953-kullet. Selv om denne proposisjonen i første rekke behandler tilpasninger i de lovfestede ordningene i staten, omfatter pensjonsforliket og avtalen fra tariffoppgjøret også de tariffestede ordningene i kommunene og helseforetakene. I proposisjonen legges det fram beregninger som viser at pensjonsreformen isolert sett medfører en reduksjon i kommunesektorens

pensjonsforpliktelser, blant annet knyttet til endret indeksering av løpende alderspensjoner.

Merknad fra KS

AFP

KS viser til at staten bidrar til finansiering av AFP for bedrifter i privat sektor, mens staten ikke gjør tilsvarende overfor bedrifter som er tariffmessig forpliktet til å følge den offentlige pensjons- og AFP-ordningen. KS la under under meklingen i tariffoppgjøret 2009 frem dokumentasjon i saken.

KS forventer omtale av de økonomiske konsekvensene av endringene i pensjonssystemene i kommuneproposisjonen og ber regjeringen legger fram et forslag til løsning på dette i statsbudsjettet, (Prop.1 S (2010-2011)).

KS- merknad slutt

3.4 Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet

Innspill fra KS

Barnevern

KS er bekymret over forholdet mellom kommunalt og statlig barnevern. Kommunene melder om uklart ansvar, overstyring og dobbeltarbeid. Forståelsen av oppgaver og ansvar mellom statlig og kommunalt barnevern må bli langt tydeligere, og KS mener det er nødvendig med en vurdering av barnevernets organisering. For å nå ambisjonene om et helhetlig barnevern må kommunene få styrket posisjon som bestiller av tiltak. Kommuner som ønsker det bør kunne overta oppgaver og ressurser fra statlig barnevern innenfor hjemmebaserte tiltak og fosterhjem. Statlige familiehjem har, gjennom lov, fått bedre betingelser enn kommunale fosterhjem, til tross for at de i all hovedsak utfører de samme oppgavene. Det er uheldig at statlig barnevern dermed har et fortrinn i rekrutteringen.

En videre satsing på kommunalt barnevern må skje gjennom de frie inntektene.

KS-innspill slutt

Svarmerknad Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet er nå i gang med en evaluering av barnevernreformen. Det skal iverksettes fem forskningsprosjekter. Ett av disse prosjektene omfatter det statlige barnevernets samhandling med andre aktører som kommunalt barnevern.

Det vil videre bli avholdt dialogmøter og opprettet et barnevernforum som skal komme med innspill til evalueringen. BLD mener derfor det ikke vil være hensiktsmessig å trekke konklusjoner før dette arbeidet er slutført. KS deltar også i et

felles arbeid med Bufdir for å lage en veileder som kan danne grunnlag for å utvikle konkrete samarbeidsavtaler mellom statlig barnevern og kommune. Dette som ledd i å få til et bedre samarbeid mellom statlig regionalt barnevern og kommunene.

KS og BLD samarbeider også om barnevernets tvisteløsningsnemnd. Denne er opprettet nettopp for å avklare saker der det kan være uklarheter eller uenighet om ansvarsfordeling mellom forvaltningsnivåene.

Fosterhjem

Beredskaps- og familiehjem er spesielle grupper fosterhjem. Ved inngåelse av standardkontrakten fraskriver oppdragstakere i beredskaps- og familiehjem seg i utgangspunktet retten til annet lønnet arbeid. Dette med mindre oppdragsgiver (staten) godkjenner at oppdragstaker i tillegg kan ha lønnet arbeid. På denne måten skiller dette seg fra de ordinære kommunale hjemmene.

Svarmerknad Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet slutt

Lovfesting av ansvaret for et krisesentertilbud

Stortinget vedtok 19. juni 2009 Lov nr. 44 *Om kommunale krisesentertilbud (krisesenterlova)*. Loven trådte i kraft 1. januar 2010. Det ble samtidig vedtatt at 2010 skulle være et overgangså når det gjaldt statstilskuddet. Bevilgningen er i 2010 lagt om fra en overslagsbevilgning til en rammestyrte ordning. Det øremerkede statstilskuddet til drift av eksisterende krisesentre til vertskommunene ble opprettholdt. Samtidig ble det i statsbudsjettet 2010 vedtatt en styrking av bevilgningen på til sammen 64 mill. kroner for å gi kommunene økonomiske muligheter til å tilpasse tilbudet lovens krav, fordelt på som en engangsbevilgning i 2010 på 19 mill. kroner og 45 mill. kroner som en varig styrking. Det siste beløpet skal legges inn i kommunerammen fra 2011 i tillegg til det ordinære statstilskuddet. Bevilgningen på statsbudsjettet til krisesentertilbudet økte fra i 165 mill. kroner i saldert budsjett for 2009 til vel 250 mill. kroner i 2010 (kap. 840, post 60).

I desember 2009 og fram til og med mars 2010 har Barne- og likestillingsdepartementet i samarbeid med fylkesmennene, BUFdirektoratet og KS holdt til sammen 10 samlinger over hele landet for kommuner og krisesentre for å informere om og drøfte implementering av loven. Nesten halvparten av alle landets kommuner har vært representert på disse samlingene. Vårt inntrykk er at samlingene har vært viktige og konstruktive både for å motivere kommunene for oppgaven og for å klargjøre det nye ansvaret.

I rundskriv Q-001 Tilskudd til krisesentertilbud 2010 er kommunene gitt frist til 1.april når det gjelder å søke midler til virksomheten for 2010. I løpet av juni vil departementet få en viss oversikt over hvordan kommunene har planlagt krisesentertilbudet i 2010. Denne kunnskapen tar vi sikte på å dele med KS.

KS-merknad.

KS viser til at det var enighet mellom BLD og KS om at det var betydelig usikkerhet om omfanget av kommunenes merkostnader når krisesentertilbudet utvides i tråd med den nye loven. KS mener bevilgningen som følge av lovendringen må vurderes i forbindelse med RNB 2010, på bakgrunn av søknadene fra kommunene om tildeling

av øremerket tilskuddsmidler avsatt i statsbudsjettet. Det bør være enn felles målsetning at virkningen av lovendringen er fullfinansiert.

KS-merknad slutt

Bosetting av flyktninger

I 2009 bosatte kommunene 6 087 flyktninger. Av disse var 606 enslige mindreårige. I 2010 er det etter prognoser ved utgangen av mars behov for å bosette i overkant av 7 000 flyktninger (fra mottak og overføringsflyktninger). Av disse vil om lag 680 være enslige mindreårige.

For 2011 er bosettingsbehovet anslått til overkant av 7 300, av disse om lag 900 enslige mindreårige. Bosettingsarbeidet fremover vil kreve en innsats i kommunene minst på linje med resultatet i 2009. Flere kommuner må delta i dette arbeidet slik at alle som får opphold også får en bolig og opplæring gjennom introduksjonsprogram. Integreringstilskuddet er, sammen med tilskudd til norskopplæring, statens viktigste virkemiddel for å gjøre kommunene i stand til å bosette flyktninger. Rask bosetting betyr mulighet for overgang til utdanning og arbeid, noe som vil bidra til en raskere integrering i lokalsamfunnet.

Enslige mindreårige skal prioriteres i bosettingsarbeidet. Behovet for bosetting av enslige mindreårige øker fortsatt, og det er utfordrende å fremskaffe nok vedtaks plasser.

Størsteparten av gruppen enslige mindreårige er i alderen 16-17 år. Vurderingen av tiltak for disse foretas av barnevernet, og kommunene skal etablere et tilbud i tråd med den enslige mindreåriges behov. Behovet for barneverntiltak vil variere, og tiltakene vil i de fleste tilfeller ikke være særlig omfattende. Mange kommuner har gode boligløsninger med oppfølging for denne gruppen, men kommunene melder også om utfordringer knyttet til å kunne tilby et tilstrekkelig omsorgstilbud.

Det er nødvendig at kommunesektoren begynner det bosettingsforberedende arbeidet for 2011 allerede i 2010 ved å planlegge for bl.a. boliger og introduksjonsprogram til alle som skal bosettes.

KS-merknad

KS mener det er et stort avvik mellom størrelsen på integreringstilskuddet og kommunenes utgifter til flyktninger. Integreringstilskuddet for 2010 er på kroner 574 000 over 5 år (554 000 for barn). KS mener integreringstilskuddet må være på kroner 620 000 for å dekke kommunenes utgifter, jf. beregningsutvalgets kartlegging for 2008.

KS-merknad slutt

Svarmerknad Barne- og likestillingsdepartementet

Beregningsutvalgets kartlegging inngår i grunnlaget for fastsetting av integreringstilskuddet i statsbudsjettet hvert år. Så langt det har vært mulig har Beregningsutvalget kartlagt kommunenes totale utgifter til personer i målgruppen, og

ikke bare de utgifter kommunene får ved bosetting og integrering av disse personer sammenlignet med andre personer som bosetter seg der. Det vises til at et godt integreringsarbeid vil kunne bidra til at flyktninger og personer med opphold på humanitært grunnlag kommer raskt i arbeid. Kommunene beholder uansett integreringstilskuddet i fem år. Regjeringen har styrket integreringstilskuddet både i 2007, 2008 og 2009. Styrkingen i RNB 2009 ble videreført i 2010. I tillegg blir integreringstilskuddet prisjustert hvert år.

Svarmerknad Barne- og likestillingsdepartementet slutt

3.5 Kommunal- og regionaldepartementet

Bostøtte

En utvidet og forenklet bostøtte ble iverksatt 1. juli 2009. KS er positiv til den nye bostøtten. Husbanken og kommunene har gjort en betydelig innsats i forbindelsen med innføringen.

Fra statens side ble det ved omleggingen lagt til grunn at den nye bostøtten ville bidra til innsparinger på kommunenes sosialhjelpsbudsjetter og kommunale bostøtteordninger på om lag 30 prosent av kostnadene. Det begrunnet et tilsvarende trekk i veksten i rammetilskuddet til kommunene. I 2009 var dette uttrekket på 90 mill. kroner. Uttrekket ble økt med 150 mill kroner i 2010. Omleggingen av bostøtten er anslått både å gi en netto økning i ytelsene til eksisterende mottakere og en tilgang på 50 000 nye mottakere innen juli 2012, jf. St. prp. nr. 11 (2008-2009) *Ei styrkt bustøtte*. Den samlede kostnaden ved omleggingen er beregnet til rundt én milliard kroner når ordningen er fullt ut innfasert i 2012. Det samlede trekket i rammetilskuddet for perioden er i 2012 er tilsvarende anslått til rundt 300 mill. kr.

I 2010 vil det bli foretatt en første evaluering av omleggingen av bostøtten, jf. Prop. 1 S (2009-2010) som omhandler statsbudsjettet for 2010.

Merknad fra KS

Utviklingen i nye mottakere (om lag 14 500 ved utgangen av 2009) og lavere utbetalt statlig bostøtte enn budsjettet for 2009, indikerer at virkningen av den nye bostøtteordningen har vært mindre enn forutsatt. Dermed er det også sannsynlig at de kommunale innsparingene blir mindre enn budsjettmessig lagt til grunn. KS ber regjeringen vurdere uttrekket av kommunenes rammetilskudd for 2010 og 2011 i lys av dette.

KS-merknad slutt

Merknad fra KS

Ressurskrevende tjenester

Staten svekket tilskuddsordningen for ressurskrevende tjenester med tilbakevirkende kraft for 2009 i statsbudsjettet for 2010. Regjeringen begrunnet svekkelsen av ordningen med den sterke veksten i det statlige bevilgingsbehovet fra 2008 til 2009.

Den gjennomgangen av årsaker til økning i utgiftene til ressurskrevende tjenester som departementet har fått utarbeidet, viser at også kommunene har hatt betydelig økte kostnader til målgruppen. Antallet brukere er reelt økt og kvaliteten på tilbudene som gis til brukerne har blitt bedre og mer kostnadskrevende. KS kan konstatere at det blant kommunene er en unison misnøye med statens fremgangsmåte i denne saken. KS ber om at svekkelsen av ordningen reverseres i forbindelse med RNB for 2010.

KS-merknad slutt

Svarmerknad fra Kommunal- og regionaldepartementet

Det har vært svært sterk kostnadsvekst i tilskuddsordningen for ressurskrevende tjenester over flere år. Selv etter endringen som er foretatt i 2010-budsjettet, legges det opp til en reell økning av bevilgningene. Kommunal- og regionaldepartementet har fått gjennomført en utredning om årsakene til den sterke utgiftsøkningen på dette området. Departementet vil vurdere om det er behov for å gjøre endringer i ordningen, blant annet med utgangspunkt i rapporten fra Først og Høverstad. KS har i møte med KRD og Finansdepartementet 19. april 2010, lagt fram synspunkter på utredningen og årsaker til utgiftsveksten i ordningen.

Svarmerknad slutt

Forvaltning av realkapitalen og vedlikeholdsetterslep i kommunesektoren

Innspill fra KS

Kommunesektoren opplever en vanskelig prioritering mellom akutte og dagsaktuelle utfordringer knyttet til velferdstjenestene og tilfredsstillende vedlikehold. I mange kommuner må nivået på vedlikehold opp på et nivå som sikrer langsiktig verdibevaring av bygg og vei. Veksten i frie inntekter i 2011 bør gi rom for en økt prioritering av det løpende vedlikeholdet i kommunesektoren.

Samlet står kommunesektoren overfor et vedlikeholdsetterslep på vei og bygg på minst 130 mrd. kroner. Dette er dokumentert i to KS FoU-rapporter om vedlikehold (Vedlikehold i kommunesektoren, Multiconsult og PwC 2008 – Vedlikeholdsetterslep i vegsektoren, Multiconsult 2009). Etterslepet er for stort til at kommunesektoren gjennom omprioriteringer alene kan redusere etterslepet. Det er derfor behov for en langsiktig strategi og en ekstraordinær innsats de neste 10-15 år for å oppgradere standarden på vei og bygg til et akseptabelt nivå.

KS ber om at staten og KS i fellesskap setter i gang arbeid med sikte på å finne mekanismer som vil fremme bærekraftig forvaltning av kommunesektorens realverdier, og bidra til at vedlikeholdsinnsatsen økes i 2011. Dette bør helt kort omtales i kommuneproposisjonen og forslag fremmes i statsbudsjettet, (Prop 1 S (2010-2011)) alt i 2011.

Innspill fra KS slutt

Svarmerknad Kommunal- og regionaldepartementet

Godt vedlikehold er lønnsomt over tid. Ansvar for investeringer, forvaltning, drift og vedlikehold av kommunesektoren eiendomsmasse ligger til kommunene og fylkeskommunenes selv. Oppgaven finansieres av de frie inntektene.

Mange kommuner og fylkeskommuner prioriterer økonomiske ressurser og innretter sin eiendomsforvaltning slik at de har gode bygninger uten vedlikeholdsetterslep. Andre kommuner og fylkeskommuner har nedprioritert vedlikeholdet, eller manglet systemer og kompetanse, slik at det har oppstått vedlikeholdsetterslep. Følgene for mange kommuner og fylkeskommuner er at nødvendige drift- og vedlikeholdsmidler til vei og bygg nedprioriteres til fordel for mer synlig etterspørsel innenfor tjenesteområdene.

Investeringer i nybygg og nye veier vil gradvis føre til at etterslepet reduseres. Det er viktig at kommuner og fylkeskommuner prioriterer forvaltning, drift og vedlikehold for hele byggenes eller veienes levetid for å bidra til langsiktig verdibevaring av bygninger og veier.

Gjennom KOSTRA gis det bedre styringsinformasjon gjennom nøkkeltall om eiendomsforvaltning. I tillegg er det opprettet kompetansetiltak gjennom arbeidet i KoBE (Kompetanse for bedre eiendomsforvaltning).

Svarmerknad Kommunal- og regionaldepartementet slutt

3.6 Miljøverndepartementet

Oppfølging av ny plan- og bygningslov og ny naturmangfoldlov

Ny plan- og bygningslov og ny naturmangfoldlov trådte begge i kraft 1. juli 2009, jf. *Ot.prp. nr. 52 (2008-2009)* om naturmangfoldloven og *Ot.prp. nr. 32 (2007-2008)* om plan- og bygningsloven (plandelen). Disse lovverkene er til sammen en av de største regelverksendringer vi har hatt innen norsk arealforvaltning. Kommunene får gjennom disse to lovene ansvaret for samordnet arealforvaltning, også naturmangfold, på en helt annen måte enn etter tidligere regelverk. Direktoratet for naturforvaltning sendte 23. mars 2010 utkast til forskrifter om henholdsvis utvalgte naturtyper og prioriterte arter på høring med tre måneders høringsfrist.

Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging

For å fremme en bærekraftig utvikling skal regjeringen innen 1. juli 2011 ha utarbeidet Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging. Den nasjonale politikken som formidles her, skal følges opp i regionale og kommunale planstrategier som skal være vedtatt senest høsten 2012. Planstrategiene skal redegjøre for viktige utviklingstrekk og utfordringer, herunder langsiktig arealbruk og miljøutfordringer.

Plan-, miljø- og landbrukskompetansen i kommunene

Oppfølging av klima-, areal- og miljøpolitikken, herunder nytt regelverk, forutsetter at det finnes faglig kompetanse og ressurser til å arbeide med ulike problemstillinger på en systematisk og langsiktig måte. Undersøkelser, blant annet gjennomført av Kommunal- og regionaldepartementet, Landbruksdepartementet og

Miljøverndepartementet, viser at kompetansen på plan, miljø og landbruksområdet er svært varierende. Mange kommuner har også problemer med å rekruttere kompetent personell.

Miljøverndepartementet og Landbruks- og matdepartementet har omtalt kompetansesituasjonen på sine områder i statsbudsjettet for 2010, jf. Prop . 1 S(2009-2010). Miljøverndepartementet og Landbruks- og matdepartementet har til vurdering ulike tiltak for å fremme kommunal kompetanse og kapasitet på plan, miljø- og landbruksområdet. Det er viktig at staten og kommunesektoren har en konstruktiv dialog om status og utfordringer, blant annet i konsultasjonsordningen.

Samarbeid mellom kommuner kan bidra til kompetanseheving innen plan, miljø- og landbruksområdet, noe som også kan bidra til å ivareta grenseoverskridende utfordringer. Miljøverndepartementet og Landbruks- og matdepartementet mener videre det er viktig at fylkesmannsembetene veileder kommunene i deres arbeid for utvikling av kommunesamarbeid. Blant annet kan skjønnsmidlene som fylkesmannen disponerer, benyttes til å stimulere til kompetanseutvikling og samarbeidstiltak på plan, miljø- og landbruksområdet.

Ny modell for lokal forvaltning av verneområdene

Det innføres en ny modell for lokal forvaltning av verneområdene som Stortinget har sluttet seg til, jf. Prop. 1 S (2009–2010) for Miljøverndepartementet og Innst. 9 S (2009–2010).

Nasjonalparker og andre store verneområder skal forvaltes av interkommunale, politisk sammensatte *nasjonalpark-/verneområdestyrer*. Styrene velges av kommunestyrene og består primært av ordførere eller andre folkevalgte i kommunen. I tillegg oppnevnes politisk(e) representanter fra berørt(e) fylkeskommune(r). Styrets sekretariat legges til statlige ansatte nasjonalpark-/verneområdeforvaltere. Framdriften i ansettelse av forvaltere er avhengige av budsjettutviklingen. Fylkesmannen vil ivareta sekretariatsfunksjonen inntil forvalterne er på plass. Styret skal samarbeide med andre berørte parter gjennom et bredt sammensatt *faglig rådgivende utvalg*. Nasjonalpark-/verneområdestyret skal vurdere om det også bør opprettes et *administrativt fagutvalg* med representanter fra berørte kommuner for å formalisere forvalterens kontakt med kommunene. De aller fleste av kommunene som har svart på henvendelse fra miljø- og utviklingsministeren om deltakelse i lokal forvaltning av de store verneområdene, ønsker dette.

Kommuner som ønsker det skal også kunne overta forvaltningsansvaret for små verneområder, forutsatt at kommunene kan dokumentere at de bl.a. har et godt faglig miljø med natur- og forvaltningsfaglig kompetanse.

Forvaltningsordningen forutsetter ikke kommunal finansiering, men vil bli finansiert over Miljøverndepartementets budsjett. Når ordningen er etablert, vil bevilgningene til verneområdeforvaltere bli overført til statsbudsjettet kap. 1510 Fylkesmennene som øremerkede midler, mens driftsbevilgningene til styrene fortsatt vil sortere under Miljøverndepartementet over budsjettet til Direktoratet for naturforvaltning.

Merknad fra KS

Forvaltning av verneområdene

Ny modell for lokal forvaltning av verneområder må iverksettes fullt ut snarest mulig. Det må stilles budsjettmidler til rådighet slik at modellen etableres i de kommuner som ønsker det fra 2010, inkludert ansettelse av forvaltere. Dette må sikres i RNB 2010.

I driftsmidlene til verneområdestyrene må det tas høyde for midler til lokal forvaltning og skjøtsel, slik at den lokale forvaltningen blir reell. Midlene må overføres direkte til vernestyrene over statsbudsjettet, uten å gå veien om å søke Direktoratet for naturforvaltning og Statens naturoppsyn om prosjektmidler. Langsiktig, helhetlig forvaltning vil kreve tilstrekkelige og forutsigbare virkemidler. Tilfeldige prosjektmidler vil ikke ivareta dette. Det er i tillegg behov for å rydde i ansvar og roller mellom de nye vernestyrene, Statens naturoppsyn og de lokale fjellstyrene. Dette gjelder spesielt ansvaret for og midler til skjøtselstiltak. KS viser til Stortingets merknader om dette. Omleggingen bør skje fra statsbudsjettet for 2011.

KS-merknad slutt

Klima og energi

En av kommunenes viktigste oppgaver på plan- og miljøområdet vil i årene framover være å legge til rette for gode klimaløsninger lokalt.

Alle fylkeskommuner og ca 90 prosent av kommunene har, eller er i ferd med å få, en klima- og energiplan. Dette legger til rette for nye klimatiltak i kommunesektoren.

Utredningen Klimakur 2020 ble lagt fram av Klima- og forurensningsdirektoratet 17. mars. Utredningen peker på tiltak som kan bidra til å redusere de innenlandske utslippene av klimagasser med 15 -17 mill. tonn innen 2020 i tråd med klimaforliket på Stortinget. For kommunal sektor og andre offentlige beslutningsprosesser er det utarbeidet en egen sektorrapport. Klimakur er nå sendt ut på høring med frist 20. mai. Utredningen er et viktig grunnlag for stortingsmeldingen om klimapolitikken som skal legges fram høsten 2011.

For at kommunene skal kunne løse oppgaver innen miljø, klima og energi på en best mulig måte, er det behov for godt statistisk underlag på kommunenivå.

Et utvalg med representanter fra blant annet Miljøverndepartementet og Klima- og forurensningsdirektoratet har lagt fram en tilråding til bedre kommunefordelt klima- og energistatistikk. Statistisk Sentralbyrå vurderer nå tilrådingen og ser hva som kan gjøres med tallene på kort og lang sikt. Øvrige statistikkbehov knyttet til kommunale klimatiltak vil bli fulgt opp sammen med KS.

Merknad fra KS

KS slutter seg helt til dette. Likevel vil KS peke på noen viktige momenter i denne forbindelse:

- *Gjennom internasjonale avtaler ønsker staten å påta seg en internasjonal forpliktelse om utslippskutt*
- *Av St. meld. nr 34 (2006-2007) og også fra Klimakur 2020 fremgår det at det er et stort potensial for utslippskutt gjennom bruk av kommunale virkemidler*
- *Kommunene har samme ambisjonsnivå for klimakutt som staten, en reduksjon på 30 prosent i forhold til 1990-utslippene innen 2020.*
- *Kommunene har i dag ikke økonomiske ressurser til å gjennomføre investeringer i tiltak for klimakutt i stor skala.*
- *For å få investeringene i klimakutt i gang i kommunene har kommunesektoren gjennom KS foreslått at det opprettes en ny finansieringsordning for statlige kjøp av lokale klimakutt. En slik ordning vil nettopp kunne legge til rette for en rekke nye viktige plantiltak. Ordningen inngår i Klimakurs oversikt over mulige virkemidler.*

KS vil videre peke på:

- *Mangel på god statistikk hemmer kommunenes klimaarbeid. Derfor er det svært viktig at SSB raskt vurderer den framlagte innstillingen til bedre kommunefordelt klima- og energistatistikk.*
- *Som et bidrag til utvikling av 2. generasjons klima- og energiplaner utvikler KS og Enova et nytt planleggingsverktøy for kommunesektoren. I tillegg har KS igangsatt et større FoU-prosjekt for å utvikle et system for kvantifisering av lokale klimatiltak. Dette systemet vil vise hvor store kutt som kan oppnås gjennom forskjellige tiltak, omregnet til CO₂-ekvivalenter. Systemet vil gjøre det enklere for kommunesektoren å velge de mest effektive tiltakene og å dokumentere kommunenes klimaarbeid.*

KS-merknad slutt

3.7 Samferdselsdepartementet

Arbeidet med nasjonale føringer for fylkesveg og fylkeskommunenes trafiksikkerhetssamarbeid

Samferdselsdepartementet arbeider med å tilpasse gjeldende forskrifter til vegloven og vegtrafikkloven til ny ansvarsdeling etter forvaltningsreformen. Forslag til forskrift om minimumskrav til sikkerhet i tunneler på fylkesveg og kommunal veg i Oslo er sendt på offentlig høring med frist 10. mai 2010. Det foreslås i hovedsak samme krav til minimum sikkerhet i tunneler på fylkesveg og kommunal veg i Oslo som det staten har for riksveg-tunneler. Forslag til forskrift om plikt for fylkeskommunene inkludert Oslo kommune til å innhente og formidle nødvendige veg- og vegtrafikkdata til offentlige registre og til vegtrafikksentralene ble sendt på høring 16. april 2010, med frist 16. juli 2010. Det tas sikte på å sende forskrift om minimum sikkerhetskrav m.m. til bruer, ferjekaier og bærende vegkonstruksjoner på offentlig høring i løpet av høsten 2010.

Arbeidet med et sett permanente og fullstendige nasjonale føringer er også igangsatt. Behovet for føringer skal veies opp mot hensynet til fylkeskommunenes handlefrihet. Det legges opp til at vegbrukere, næringsliv, fylkeskommuner og staten deltar i arbeidet, slik som forutsatt i Ot.prp. nr. 68 (2008-2009). I arbeidet inngår en samlet vurdering av behovet for nasjonale føringer om minstestandard etter veglov og vegtrafikklov, samt hvilke områder (utbygging, drift, vedlikehold,

beredskap m.m.) det er aktuelt å utarbeide forslag til slike føringer for. På aktuelle områder vil det bli utarbeidet forslag til nasjonale føringer som vil bli sendt på offentlig høring. Økonomiske og administrative konsekvenser av eventuelle forslag skal utredes som del av forslagene. Første del av arbeidet forutsettes gjennomført i løpet av høsten 2010. Vegdirektoratet står for arbeidet i samråd med Samferdselsdepartementet.

Da mange standardkrav blant annet er bundet opp gjennom inngåtte kontrakter som løper videre på fylkesveg, har det etter Samferdselsdepartementets vurdering til nå ikke vært behov for midlertidige føringer i form av forskrifter. Ordningen med felles vegadministrasjon på regionalt nivå, reduserer også behovet for midlertidige føringer. For riksveg gjelder nasjonale føringer gitt i lov, forskrift og bindende bestemmelser i instruks og Statens vegvesens håndbøker uendret. Det samme gjelder for fylkesveg, når slike føringer er gitt gjennom lov og forskrift. Vegdirektoratet har i tillegg anmodet fylkeskommunene om at standardkrav m.m. i Statens vegvesens instruks og håndbøker følges for de vegene som er omklassifisert, inntil departementet har avklart hvilke nasjonale føringer som skal gjelde for standarden m.m. på fylkesvegnettet. Behovet for eventuelle midlertidige nasjonale føringer vurderes imidlertid fortløpende.

KS-merknad

KS viser til at de vedtatte endringene i vegloven åpner for at staten kan gi pålegg og instruks om hvordan fylkeskommunene skal bygge ut, vedlikeholde, drifte og forvalte det fylkeskommunale vegnettet – inklusive tunneler, broer og ferjer. KS vil understreke at for sterke sentrale føringer vil undergrave forvaltningsreformen som lokaldemokratireform.

KS er imot at det skal etableres permanente og fullstendige nasjonale føringer på en rekke samferdselsområder. Det bør være mulig å sikre trafiksikkerheten gjennom faglige krav og standarder uten at dette må skje som et pålegg i statlige forskrifter.

Det er uansett en forutsetning at det blir gitt nødvendig økonomisk kompensasjon dersom nasjonale føringer medfører økte utgifter for fylkeskommunene.

KS-merknad slutt

Svarmerknad SD

Det er et sentralt moment i arbeidet med nasjonale føringer at det må foretas en avveining av behov for disse opp mot den fylkeskommunale handlefriheten og de økonomiske og administrative konsekvensene. For å nå målene med en god standard på det fylkeskommunale vegnettet, er det aktuelt å gi enkelte nasjonale føringer, jf. Ot.prp. nr. 68 (2008-2009). Arbeidet med dette er således en sentral premiss for Stortingets behandling av forvaltningsreformen. Staten kan ikke pålegge fylkeskommunene å benytte eksisterende håndbøker og instruks. Forskrifter om bl.a. drift og vedlikehold av det fylkeskommunale vegnettet må gis med hjemmel i

lov, jf. § 16 i vegloven. I tillegg til nær dialog med fylkeskommunene, næringslivet og vegbrukere vil KS også bli involvert i dette arbeidet før forskrifter sendes på høring.

Svarmerknad SD slutt

KS innspill

Kollektivtransport

Det er en omforent målsetting å redusere utslipp fra transportsektoren for å sikre bedre klima og miljø. Staten og fylkeskommunene har et felles ansvar for å legge til rette for at ambisjoner om å redusere bilbruk til fordel for økt kollektivbruk.

Det vært en betydelig kostnadsøkning i perioden 2004-2009. Kostnadsveksten kan blant annet skyldes en rekke reformer, avgiftsendringer og pålegg.

Kollektivtransportens økonomiske rammebetingelser har derfor blitt forverret og fylkeskommunene kan ikke i lengden greie å bære dette uten at staten sørger for å øke de frie inntektene.

KS forventer at økning i frie inntekter i 2011 vil støtte opp om disse målsetningene.

Hensikten med belønningsordningen for kollektivtrafikk må vurderes opp mot effekten av at midlene fordeles som del av rammetilskuddet.

KS innspill slutt

Svarmerknad fra Samferdselsdepartementet:

I den grad reformer og regelendringer medfører økte kostnader for kommunesektoren er utgangspunktet at det skal kompenseres. Prisendringer på kostnadselementer skal i sum dekkes av den generelle prisomregningen i inntektssystemet uavhengig om enkeltelementer har høyere eller lavere prisvekst. Hertil hører for eksempel lønn, olje, renter osv. Når det gjelder innføring av mva-reformen i kollektivtransporten ga dette i sin tid gjennom fradrag for inngående mva kollektivsektoren, en ikke ubetydelig gevinst som ikke ble trukket inn. Gevinsten er senere redusert gjennom at den lave satsen for kollektivtransport er hevet noe. Det vises og til at rammene for fylkeskommunene ble ekstraordinært styrket i samband med forvaltningsreformen på samferdselssektoren. Krav til sitteplass og bilbelter i skoletransport er ikke innført.

Svarmerknad slutt

KS-innspill

Økte kostnader på funksjonskontrakter

Det kan konstateres sterk kostnadsvekst knyttet til funksjonskontrakter for drift og vedlikehold av de nye fylkesveiene med virkning fra 2009 og 2010. En nylig fremlagt rapport (Dovre Group AS) viser en prisvekst på henholdsvis 54 pst og 66 pst da Statens vegvesen fornyet funksjonskontraktene for statlige og fylkeskommunale veier i 2008 og 2009. Det er trolig at denne veksten fortsetter i 2010 og de neste to årene. Det innebærer at forvaltningsreformen ikke er fullfinansiert, og de økte kostnadene må kompenseres gjennom økte frie inntekter.

KS innspill slutt

3.8 Finansdepartementet

Portoutgiftsrefusjon fra kommunene til skatteetaten

De kommunale skatteoppkreverne har ansvaret for fellesinnkrevingen av inntekts- og formuesskatt og avgifter til folketrygden, mens det er staten ved skatteetaten som fastsetter hvor mye skatt og folketrygdavgifter som skal betales. På vegne av skatteoppkreverne forestår skatteetaten utskrivning og utsendelse av skatteoppgjøret. Etter gjeldende ordning skal skatteoppkreverne dekke portoutgifter ved utsendelsen. Dette skjer ved at skatteetaten viderefakturerer hver skatteoppkrever for dennes andel av utgiftene. For skatteoppgjøret i 2008 ble 16,8 mill. kroner viderefakturert.

Finansdepartementet vil fra 2011 oppheve gjeldende ordning med refusjon fra kommunene til staten av portoutgifter ved utsendelse av skatteoppgjøret. Rammetilskuddet til kommunene for 2011 vil bli redusert tilsvarende utgiftsbortfallet for skatteoppkreverne.

4. Kostnadsberegninger - aktuelle reformer

Fra og med konsultasjonsåret 2007 er det innført nye rutiner for involvering av KS i kostnadsberegninger. Involvering av KS i kostnadsberegninger skal ikke redusere regjeringens mulighet til å foreta helhetlige vurderinger og prioriteringer, men sikre en god involvering av KS uten å gi innsyn i fortrolig budsjettarbeid og prioriteringsdiskusjoner. Involveringen skal bidra til at det utarbeides et best mulig beslutningsgrunnlag for regjeringen og Stortinget. Det 2. konsultasjonsmøtet er det andre av fire oppmeldingstidspunkter for aktuelle saker i 2010. Til det 2. konsultasjonsmøtet er følgende sak meldt opp som kostnadsberegningssak:

4.1 Kunnskapsdepartementet

Forskrift om likeverdig behandling av ikke-kommunale barnehager

Forskrift om likeverdig behandling av ikke-kommunale barnehager meldes opp som kostnadsberegningssak. Forslag til ny forskrift ble sendt på høring 19. april 2010 med høringsfrist 31. juli.

5. Orienteringssaker

5.1 Helse- og omsorgsdepartementet

Omsorgsplan 2015 herunder:

Kompetanseløftet 2015

Kompetanseløftet 2015 skal bidra til å sikre tilstrekkelig, kompetent og stabil bemanning i omsorgstjenestene.

Om lag 1 400 personer fullførte en grunnutdanning på enten videregående - eller høyskolenivå i 2009, mens om lag 3 700 personer er under utdanning i 2010. Tall fra Statens autorisasjonskontor for helsepersonell viser at det i 2009 ble gitt autorisasjon til om lag 4100 helsefagarbeidere, hjelpepleiere og omsorgsarbeidere. Ledelses- og utviklingsprosjektet *Flink med folk i første rekke* ble satt gang i 2007. Per 1. april 2010 er 133 deltakende kommuner knyttet til ulike utviklingsprosjekt innenfor tverrfaglige ledelse på områdene psykisk helsearbeid og rus og strategisk kompetanseplanlegging og utvikling i helse- og sosialsektoren.

Prosjektet *Samarbeid om etisk kompetanseheving* skal bidra til å styrke den etiske kompetansen i de kommunale helse- og omsorgstjenestene. I alt 95 kommuner er i gang med å prøve ut ulike verktøy og metoder for systematisk etisk refleksjon.

Tilskuddet til fagskoleutdanning innen helse- og sosialfag vil i 2010 utgjøre i alt 75 mill. kroner. Forvaltningen av tilskuddet ble i tråd med forvaltningsreformen overført til fylkeskommunene 1. januar 2010. Helse- og omsorgsdepartementet utformer i kontakt med KS og fylkeskommunene et regelverk for hvordan tilskuddsordningen skal forvaltes.

Demensplan

Demensplan 2015 skal bidra til å styrke kvaliteten, kompetansen og kapasiteten i tjenestene til personer med demens og deres pårørende. For å utvikle dagaktivitetstilbud, etablere pårørendeskoler og sikre bedre utredning og diagnostisering av demens er det iverksatt over 100 modellkommuneprosjekter i regi av demensplanen. Sammen med regjeringens satsing på 12 000 nye årsverk i perioden 2008-2015 legges det et grunnlag for kommunal utbygging av ulike former for aktivitetstilbud og dagtilbud.

Mange sykehjem er dårlig tilrettelagt for mennesker med demens, på tross av at om lag 80 prosent av dem som bor i sykehjem har en demenslidelse. Derfor skal alt som bygges og finansieres gjennom Husbankens nye tilskuddsordning til sykehjem og omsorgsboliger tilpasses og tilrettelegges for mennesker med demens og kognitiv svikt. Det er videre iverksatt en rekke tiltak knyttet til informasjon, opplæring, ny kompetanse og forskning.

Forsterket legebemanning i sykehjem

I 2007 vurderte kommunene sine behov for legedekning i sykehjem. Denne gjennomgangen viste at det planlegges en vekst i legeårsverk i sykehjem med om lag 40

prosent, tilsvarende 111 årsverk, fra og med 2006. Ifølge tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB) er antall legeårsverk økt med til sammen 18,7 prosent i perioden 2005-2008. Foreløpige tall fra SSB for 2009 viser en ytterligere økning på rundt 10 prosent i 2009.

Forskrift om vederlag for opphold i institusjon

Vederlagsforskriften har vært kritisert for å være vanskelig tilgjengelig både for beboere og for kommunen. Vederlaget beregnes på bakgrunn av beboers inntekt etter fradrag av skatt og gjeldsrenter. Dette medfører at endelig vederlagsberegning ikke kan foretas før likningen foreligger det påfølgende år. Etter omorganiseringer i NAV er det etter hvert blitt vanskelig for kommunene å få nødvendig bistand for å beregne riktig vederlag. På denne bakgrunn har departementet igangsatt et arbeid med sikte på å forenkle vederlagsforskriften. Det tas sikte på å sende et forslag til ny forskrift på høring i løpet av 2010.

Opptrappingsplan for rusfeltet

Helse- og omsorgsdepartementet la fram en opptrappingsplan for rusfeltet som vedlegg til St.prp. nr. 1 (2007–2008). Planen vil løpe til og med 2010. Planen har 147 tiltak innen forebygging, behandling, rehabilitering, forskning og kompetansebygging. Budsjettforslaget for 2010 legger til rette for at tilnærmet alle tiltakene i planen vil være igangsatt eller fullført i løpet av 2010.

Tilskuddsordningen til kommunale rustiltak (kapittel 763, post 61) er fra og med 2010 endret. Tilskuddet skal fra 2010 målrettes til en gradvis oppbygging av kapasitet i kommunene. Innsatsen bør tilpasses lokale forhold, og kan for eksempel skje i form av oppfølgingstjenester i bolig/hjemmetjenester, støttekontakt/tillitsperson, aktivisering, lokalmedisinske sentra og ulike typer akutttilbud, f eks i samarbeid med spesialisthelsetjenesten. Målgruppen vil være både unge med rusproblemer og voksne med omfattende rusmiddelavhengighet.

Stortinget har vedtatt å be regjeringen fremme forslag til en sterkere satsing på helhetlig rusbehandling og oppfølging. Regjeringen vil vurdere hensiktsmessig strategi for videre oppfølging av rusfeltet.

Ny refusjonsordning for helsehjelp i andre EØS-land

Det er ved lov 19. juni 2009 nr. 72 vedtatt at det skal innføres en ny refusjonsordning for helsehjelp i andre EØS-land (ikke-sykehusbehandling). Norge er EØS-rettslig forpliktet til å innføre en slik ordning. Ny refusjonsordning ventes å tre i kraft fra 1. januar 2011. Kommuner og fylkeskommuner får finansieringsansvaret når innbyggere får helsehjelp i andre EØS-land, og helsehjelpen tilsvarer tjenester som hører inn under det lovpålagte ”sørge for”-ansvaret som kommuner og fylkeskommuner har.

Utgiftene skal dekkes innenfor de frie inntektene. Det er ikke lagt opp til at det utbetales folketrygdrefusjon fra staten for tjenester der kommuner eller fylkeskommuner har et lovpålagt sørge for- ansvar.

Hvor mange som vil benytte ordningen er vanskelig å forutse. Det antas at den samlede bruken av helsetjenester (i Norge og andre EØS-land) ikke vil øke vesentlig, men at noen pasienter vil velge å motta behandling i utlandet istedenfor i Norge.

Hvis omfanget av behandling i andre EØS-land viser seg å bli vesentlig annerledes enn lagt til grunn, vil andre finansieringsløsninger eventuelt bli vurdert.

Det legges opp til en fast dialog mellom Helsedirektoratet og KS/regionale helseforetak, eventuelt også Oslo kommune, om hvordan retningslinjer for ny refusjonsordning skal se ut og hvordan ordningen skal praktiseres.

I løpet av våren 2010 sendes utkast til forskrifter på offentlig høring.

Folkehelsearbeid

Landets fylkeskommuner og Oslo kommune har fra 1. januar 2010 et lovfestet ansvar for oppgaver i folkehelsearbeidet. Loven slår fast at fylkeskommunene og Oslo kommune har en viktig rolle og et viktig ansvar i det brede folkehelsearbeidet. Det vil bli arbeidet videre med en nærmere vurdering og gjennomgang av kommunenes og fylkeskommunenes ansvar for å fremme folkehelse, bl.a. som ledd i oppfølging av St. meld. nr. 47 (2008-2009) Samhandlingsreformen. Det vises også til styrking av forebyggende helsetjenester i kommunene som ledd i oppfølgingen av St.meld. nr. 47 (2008-2009) Samhandlingsreformen. Fylkeskommunene forventes å bistå kommunene i arbeid med å forankre forebyggingsinnsatsen i kommunenes ordinære plan- og styringssystemer, samt i arbeid med å få oversikt over helseutfordringene.

5.2 Kommunal- og regionaldepartementet

Bygningspolitikk

Ny byggesaksdel i plan- og bygningsloven er vedtatt av Stortinget i samsvar med lovforslaget i Ot.prp. nr. 45 (2007-2008). Den nye loven legger vekt på forenkling og effektivisering av byggesaksbehandlingen, og at loven skal være mer systematisk og brukervennlig. Bedre kvalitet i byggverk er et sentralt siktemål, hvor økt uavhengig kontroll og en styrking av kommunenes tilsynsplikt er viktige virkemiddel.

I ny byggt teknisk forskrift skjerpes kravene til tilgjengelighet og krav om universell utforming av nye bygg, anlegg og uteområder. Over tid kan krav om oppgradering av ulike kategorier eksisterende bygg, anlegg og uteområder til en standard tilsvarende universell utforming fastsettes i egne forskrifter. I nye forskrifter er også krav til miljø og energibruk, kontroll og et nytt overtredelsesgebyr sentrale temaer. Etter planen skal ny lov og forskrifter tre i kraft 1. juli 2010.

Kommunal- og regionaldepartementet skal etter planen legge fram en stortingsmelding om bygningspolitikken høsten 2011. Bakgrunnen er behovet for en helhetlig gjennomgang av virkemidler, tiltak og erfaringer for å utvikle en framtidsrettet bygningspolitikk.

En arbeidsgruppe for økt energieffektivitet i bygg er nedsatt av Kommunal - og regionaldepartementet i desember 2009. Gruppen har bred representasjon fra bygge- og eiendomsnæringen, og skal etter planen legge fram innspill til tiltak og virkemidler for økt energieffektivitet i nye og eksisterende bygg.

Endringer i husleieloven (Ot.prp. nr. 74 (2007-2008))

Endringer i husleieloven ble vedtatt 16. januar 2009 og gjelder fra 1. september 2009. Endringene innebærer blant annet at utleier ved leieavtaler som er inngått for en viss tid, skriftlig må opplyse at leieavtalen ikke kan sies opp i den avtalte leietiden. Det er også en regel som gir mulighet til å avtale at leieren skal betale særskilt for utgifter til vann og avløp i tillegg til leien, når kommunen krever betaling for slike kostnader etter målt forbruk. Kommunene bes spesielt om å merke seg endringene i reglene ved utleie av boliger til vanskeligstilte på boligmarkedet. Endringene innebærer at vanskeligstilte på boligmarkedet i størst mulig grad skal sikres de samme rettighetene som andre leietakere.

Brønnboring

KS er opptatt av kommunenes og fylkeskommunenes muligheter til å utføre sine oppgaver som samfunnsplanleggere, herunder problemstillinger knyttet til brønnboring. Brønnboring hører inn under ansvarsområdet til Olje- og energidepartementet gjennom vannressursloven kapittel 8, og er regulert gjennom forskrift om oppgaveplikt ved brønnboring og grunnvannsundersøkelser. Forskriften pålegger den som utfører eller iverksetter brønnboring en rapporteringsplikt til Norges geologiske undersøkelse (NGU). Det er i dag kun større vannuttak som er omfattet av krav om å søke om boring på forhånd, jf. vannressursloven § 46. Det er heller ikke praksis for at boringen styres etter plan- og bygningsloven gjennom de planer lokale og regionale myndigheter måtte ha i et område. Det er heller ingen krav til kvalifikasjoner av brønnborene, hvilket blant annet kan resultere i lite tilfredsstillende bygningsteknisk utforming som kan forringe vannkvaliteten. KS peker på at kommuner og fylkeskommuner har liten eller ingen oversikt over de 7000-8000 hullene som bores årlig. Boringen må kun meldes inn til NGU innen tre måneder etter at tiltaket er utført, og det anslås at 30-40 prosent av disse aldri meldes inn. Slik KS ser det handler dette om nødvendig informasjon i planarbeidet, miljøspørsmål og ikke minst folkehelse. KS har i henvendelse av 20. januar 2010 til Kommunal- og regionaldepartementet gitt uttrykk for at søknadsplikt til kommunen etter plan- og bygningsloven i forkant av boring er hensiktsmessig, slik at en forvaltningsmyndighet kan få oversikt, og følgelig veie hensyn mot hverandre. Saken er nærmere drøftet i møte mellom KS, Kommunal- og regionaldepartementet, Olje- og energidepartementet og Miljøverndepartementet 21. april 2010.

5.3 Landbruks- og matdepartementet

Inn på tunet-løftet

Inn på tunet defineres som tilrettelagte tilbud på gårdsbruk som foregår i nært samarbeid med oppvekst-, skole-, helse-, sosial-, samt arbeids- og velferdssektorene.

Landbruks- og matdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet har satt av 18 mill. kroner over en treårsperiode fra 2010 for utvikling og bruk av Inn på tunet-tilbud. Hovedmålgruppen for programmet er kommunene. Formålet er å forankre og styrke Inn på tunet i kommunenes plan- og strategiarbeid, og finne gode, tverrsektorielle samarbeidsformer og modeller i tjenesteutviklingen.

Inn på tunet-løftet skal stimulere og styrke lokalt og regionalt utviklingsarbeid. Samtidig som det offentlige vil få en ny arena til å løse både forebyggende arbeid og lovpålagte oppgaver, vil satsingen bidra til økt etterspørsel etter Inn på tunet-tjenester i landbruket. Kommunene kan gjennom satsingen få et verktøy for å utvide sin tjenesteportefølje, og oppnå solide og helhetlige Inn på tunet tjenester i kommunen. Videre skal løftet bidra til å styrke kommunenes kompetanse om Inn på tunet tilbud og tjenester, og gi økt verdiskaping. Dette vil igjen bidra til å sikre arbeidsplasser og bosetting.

Stortingsmelding om landbruks- og matpolitikk

Landbruks- og matdepartementet skal etter planen legge fram en melding til Stortinget om landbruks- og matpolitikk våren 2011. Det legges opp til en helhetlig gjennomgang av landbruks- og matpolitikken samt å gjøre landbrukssektorens samfunnsansvar tydeligere og legge til rette for at norsk landbruk møter fremtidens utfordringer på en offensiv måte. Videre vil meldingen skissere globale utfordringer knyttet til mangel på mat, behovet for økt matproduksjon, mattrygghet, økt handel med mat og klima- og miljøspørsmålene.

Det legges opp til et nært samarbeid med berørte departementer og med andre interesser, herunder kommunesektoren.

Forvaltningsreformen

På landbruks- og matområdet har fylkeskommunene fått oppgaver innenfor verdiskaping i landbruket, klima og samfunnsplanlegging, samt rekruttering og kompetanseheving i landbruket. Endelig tilskuddsbrev til fylkeskommunene av 18. januar 2010 legger rammer og forventninger til fylkeskommunene som regionale utviklingsaktører på landbruks- og matområdet. I brevet understreker departementet fylkeskommunenes forsterka rolle som regionale utviklingsaktører på landbruks- og matområdet, og behovet for å sikre god kopling mellom landbruk og annet samfunns- og næringsutviklingsarbeid i fylkene. Det er etablert arenaer for dialog og samhandling mellom Landbruks- og matdepartementet og fylkeskommunen om det videre arbeidet med oppgaveløsningen.

5.4 Kulturdepartementet

Gjennomgang av kriteriene for fordeling av spillemidler til idrettsformål til fylkeskommunene

En departementsoppnevnt gruppe har gjennomgått kriteriene for fordeling av spillemidler til idrettsformål til fylkeskommunene, som igjen viderefordeler spillemidlene til ordinære idrettsanlegg i kommunene. Arbeidsgruppens rapport har vært sendt på bred høring blant annet til alle kommuner og fylkeskommuner med utsatt høringsfrist til 1. mai 2010. Eventuelle endringer av kriteriene vil således kunne gjelde for fordelingen av spillemidlene til fylkeskommunene i 2011.

Spillemidler til kulturbygg

Som en del av forvaltningsreformen, jf. St.meld. nr. 12 (2006-2007) *Regionale fortrinn – regional framtid*, har fylkeskommunene fra 2010 fått utvidet ansvar for forvaltningen av spillemidler til kulturbygg. Dette innebærer at tilskuddsordningen for regionale

møteplasser og formidlingsarenaer for kultur blir faset ut. Departementet har etter 1. januar 2010 fremdeles ansvaret for forvaltningen av spillemidler til byggeprosjekt som har fått tilsagn før 1. januar 2010 om tilskudd fra denne ordningen.

Etterhvert som midlene som er knyttet opp til tilskuddsordningen for regionale møteplasser og formidlingsarenaer for kultur blir fristilt fra pågående prosjekter, vil midlene bli kanaliserte inn i den desentraliserte ordningen for kulturbygg, slik at fylkeskommunene dermed får det samlede forvaltingsansvaret for spillemidler til kulturbygg.

Pågående prosjekter som har fått tilsagn om tilskudd fra ordningen for regionale møteplasser og formidlingsarenaer for kultur vil få utbetalt resttilskudd i samsvar med framdriften og likviditetsbehovet i prosjektene.

Overføring av ansvar for styreoppnevninger

I Ot.prp. nr. 10 (2008–2009) *Om lov om endringer i forvaltningslovgivningen mv. (gjennomføring av forvaltningsreformen)* legges det opp til at fylkeskommunene skal få større ansvar for oppnevning av styreledere og styremedlemmer til region-/ landsdelsinstitusjoner og knutepunktinstitusjoner fra 2010. Som en oppfølging av dette gikk det ut brev fra Kulturdepartementet til berørte fylkeskommuner og kommuner 2. mars 2010 med forslag til endringer i oppnevningsreglene for en rekke institusjoner på museumsfeltet og scenekunstheltet.

Endring i lov om folkebibliotek

Som oppfølging av St. meld. nr. 23 (2008-2009) *Bibliotek. Kunnskapsallmenning, møtestad og kulturarena i ei digital tid* (bibliotekmeldingen) vil departementet overføre ansvaret for statlige bibliotekoppgaver fra ABM-utvikling til Nasjonalbiblioteket. Denne omorganiseringen fordrer en endring i lov om folkebibliotek Kap. 5, § 13 Statlige bibliotekoppgaver. Departementet vil om kort tid sende ut et høringsnotat om denne endringsloven.

Konsesjonsordningen for omsetning av videogram

I henhold til film- og videogramloven § 2 kreves det tillatelse (konsesjon) fra kommunen for å drive videoomsetning. Departementet sendte 2. april 2009 ut et høringsnotat der det ble foreslått å oppheve ordningen, jf. pkt. 4.6 i materialet fra det 2. konsultasjonsmøtet 29. april 2009.

Kulturdepartementet har lagt fram en proposisjon for Stortinget om saken 26. mars i år. Her blir det foreslått å oppheve den kommunale konsesjonsordningen for omsetning av video i næring. Ordningen med konsesjon for kinovirksomhet (framvisning) blir opprettholdt. I tillegg foreslås enkelte mer tekniske endringer i film- og videogramloven, bl.a. en oppdatering av henvisningene til straffelovens regler om pornografi.

5.5 Justis- og politidepartementet

Nødnett – nytt digitalt radiosamband for nødnettene

Første utbyggingstrinn av nytt digitalt radiosamband – Nødnett - er i slutfasen. Politiet i Østfold, Follo, Romerike og Oslo har tatt Nødnett i bruk og de første brukerne fra brann og helse skal etter planen ta Nødnett i bruk i løpet av våren 2010.

Etablering av radiodekning involverer kommuner gjennom byggesaksbehandling i forbindelse med bygging av nye radiostasjoner. Erfaringene så langt, med separat byggesaksbehandling for hver enkelt radiostasjon, er at dette er svært krevende både tids- og ressursmessig. Justis- og politidepartementet vil ved beslutning om eventuell landsdekkende utbygging av Nødnett søke å bidra til at byggesaksprosessen blir mer hensiktsmessig for alle parter.

I henhold til brannloven § 9 og § 16 er kommunen forpliktet til å etablere og drive brannvesenet, herunder også brannvesenets radiokommunikasjonssystem. På tross av dette lovpålegget dekkes investeringer i radionettverket, nye kommunikasjonssentraler i legevakter og i de kommunale brannvesen, samt nye radioterminaler til brukerne over den statlige bevilgningen. Kommuner og statlige etater skal dekke drift/leie av datalinjer til kommunikasjonssentralene, fysisk tilrettelegging av egne lokaler samt opplæring av egne sluttbrukere. Kostnader til innføringsprosjektene i etatene dekkes innenfor egne rammer.

Bruken av Nødnett skal betales via en årlig avgift. Prosjektene innen helsetjenesten og de kommunale brannvesenene, ledet av hhv. Helsedirektoratet og Direktoratet for sikkerhet og beredskap, har i tillegg valgt å opprette egne sentraliserte driftsorganisasjoner for å tilby brukerstøtte og drift av systemene på kommunikasjonssentralene. Disse tjenestene vil bli fakturert særskilt.

Kostnadsbelastningen for brukerne av radiosamband før og etter innføringen av Nødnett kartlegges av et eksternt analysefirma. Det legges opp til at en eventuell skjevhet i kostnadsbelastningen mellom nødetatene, inklusive kommunene, utjevnes gjennom en rammeoverføring mellom sektorene. Det valgte driftskonseptet vil også bli gjenstand for særskilt vurdering. KS er sammen med nødetatenes fagdirektorater og Direktoratet for nødkommunikasjon involvert i arbeidet.

5.6 Kunnskapsdepartementet

Lovendringer

Kunnskapsdepartementet har våren 2010 fremmet en lovproposisjon med forslag om følgende endringer i opplæringslov og privatskolelov, jf. Prop. 95 L (2009-2010):

- Lovfeste plikt for skoleeier til å tilby elever på 1.-4. årstrinn leksehjelp i opplæringslov og privatskolelov
- Endre bestemmelsene om bortvisning av elever i opplæringslov og privatskolelov
- Lovfeste rett til skyss for funksjonshemmede til og fra skolefritidsordningen i opplæringslov og for privatskoler
- Lovfeste plikt til foreldresamarbeid for private skoler i privatskolelov
- Endre opplæringsloven § 9-4 om lærebøker og andre læremidler (språknorm)
- Endre bestemmelse om utlysning av stilling ved ansettelse av deltidsansatt med fortrinnsrett i opplæringslov
- Endre betegnelsen kompetanse på lavere nivå til grunnkompetanse i opplæringslov
- Innføre krav om politiattest ved tilsetting i musikk- og kulturskoler i opplæringslov
- Endre opplæringslovens § 13-7 sjettede ledd (tekniske endringer)

Det tas sikte på at retten til skyss for funksjonshemmede til og fra skolefritidsordningen skal tre i kraft senest f.o.m. 2011. For de øvrige lovendringene foreslås det at disse skal tre i kraft f.o.m. august 2010.

Kunnskapsdepartementet har våren 2010 også fremmet forslag til endringer i barnehageloven, jf. Prp.105 L (2009-2010). Forslaget gjelder nødvendige følgeendringer av den nye formålsbestemmelsen for barnehager, som Stortinget har vedtatt.

Stortingsmelding om ungdomstrinnet

Kunnskapsdepartementet vil våren 2011 legge fram en egen stortingsmelding om ungdomstrinnet. I meldingen skal man blant annet vurdere om det bør være flere valgmuligheter. I den forbindelse vil det bli vurdert om det er behov for større fleksibilitet i fag- og timefordelingen på ungdomstrinnet. Videre vil man gå gjennom erfaringer med innhold og arbeidsformer i opplæringen på ungdomstrinnet med sikte på å få til en mer relevant og praktisk opplæring som motiverer flere elever. Andre relevante prosesser som opplæring for grupper med særskilte behov og opplæring for minoritetsspråklige, vil bli sette på i den grad de er spesielt rettet mot ungdomstrinnet.

5.7 Arbeidsdepartementet

Handlingsplan mot fattigdom

Regjeringen la sammen med forslag til statsbudsjett for 2007 fram en handlingsplan mot fattigdom. Innsatsen er videreført og styrket i 2008, 2009 og 2010. Det er lagt til grunn at handlingsplan mot fattigdom skal følges opp i de årlige statsbudsjettene.

Den videre innsatsen mot fattigdom og for å utjevne sosiale og økonomiske forskjeller vil også utmeisles som et ledd i oppfølgingen av Fordelingsutvalgets arbeid.

Fordelingsutvalget har utredet årsaker til økonomiske forskjeller i Norge (NOU 2009:10). Fordelingsutvalgets innstilling har vært på bred høring. Regjeringen vil i første omgang omtale saken i proposisjonen om tilleggsbevilgninger og omprioriteringer våren 2010. Fordelingsutvalgets arbeid vil følges opp med en bredere gjennomgang i egen stortingsmelding våren 2011, som fremmes av FIN.

Regjeringen vil videreføre samarbeidet med kommunesektoren for å nå nasjonale mål i fattigdomsbekjempelsen, bl.a. gjennom konsultasjonsordningen.

5.8 Miljøverndepartementet

Revisjon av vannforskriften

Det har skjedd endringer i Vannforskriften som gjennomfører EUs vanddirektiv som trådte i kraft 1. januar 2010. Bakgrunnen for endringen var forvaltningsreformen med overføring av vannregionmyndigheten fra fylkesmannen til fylkeskommunen, og ny plan- og bygningslov. Endringen innebærer blant annet at Rogaland og Sogn og Fjordane nå er egne vannregioner, og antall vannregionmyndigheter er dermed økt fra ni til elleve.

Vannregionmyndigheten har ansvar for prosessen med å utarbeide vannforvaltningsplaner innen 2015. Planene skal dekke alle vannforekomster i regionen, både ferskvann, saltvann og grunnvann. I tillegg har vannregionmyndigheten ansvar for å følge opp de planene som er vedtatt nå for første planperiode. Det presiseres også at *alle* fylkeskommuner er vedtaksmyndighet i forhold til planene, også de som ikke er vannregionmyndighet, og de må derfor delta aktivt under hele arbeidet. Det forutsettes også at kommunene deltar aktivt innenfor sine vannområder.

Status for gjennomføring av forvaltningsreformen

Miljøverndepartementet har sendt forventningsbrev til fylkeskommunene i tilknytning til nye oppgaver på miljøområdet. Direktoratet for naturforvaltning sendte 2. mars brev med fordeling av midler på vannforvaltning, samt fordeling av tilskudds- og tiltaksmidler som fylkeskommunen skal forvalte.

Det er avholdt to fagseminar for fylkeskommunene på vannforvaltningsområdet, og et på friluftsliv/vilt/innlandsfisk, og de fylkeskommunene som ønsker det har fått tilbud om et seminar til på friluftsliv/vilt/innlandsfisk. Det arbeides med å finne gode arenaer for samhandling mellom departement/direktorat og fylkeskommunene, og departementet fikk innspill og ønsker fra fylkesrådmennene på møte i fylkesrådmannskollegiet 11. mars. Det er satt i gang arbeid for å få nye elementer inn i KOSTRA på de nye oppgavene for fylkeskommunen på miljøområdet. I dette arbeidet holder departementet nær kontakt med Samrådsgruppen på miljøområdet som ble etablert våren 2009 og består av representanter fra fylkeskommunen, KS, fylkesmannen og Miljøverndepartementet/Direktoratet for naturforvaltning.

Vedlegg a) Oversikt over kostnadsberegningssaker konsultasjonsåret 2010

Sak	Oppmeldt	Avsluttet	Status
Helse- og omsorgsdepartementet			
Økt finansieringsansvar for kommunene for private fysioterapeuter med driftsavtale med kommunene	3. møte 2008		
Brukerstyrt personlig assistanse (BPA)	4. møte 2007		
Kunnskapsdepartementet			
Innføring av rett til særskilt språkopplæring for elever fra språklige minoriteter	1. møte 2009		
Arbeidsdepartementet			
Kommunalt kvalifiseringsprogram som skal forvaltes av NAV-kontorene	1. møte 2007		Jf. Prop. 1 S for 2010: Departementet har avholdt et møte med KS 12. februar og 13.april 2010 om oppfølgingen av denne saken. Det vil bli avholdt et nytt møte i juni i år.
Utvidelse av bedriftshelsetjenesten	2. møte 2009	x	
Barne- og likestillingsdepartementet¹			
Justis- og politidepartementet			
Nødnett	2. møte 2007		Direktoratet for nødkommunikasjon (DNK) skal sørge for at en uholdt tredjepart gjennomfører en vurdering av nødetatenes samlede kostnader før og etter innføring av nytt Nødnett. Kostnadsmålingene utføres av SINTEF Helse. Del en av oppdraget er utført, og rapport forelå 23. mars 2009. Når det gjelder del to av oppdraget, å kartlegge kostnadene etter at trinn 1 er innført og har vært i drift en viss periode, vil DNK planlegge undersøkelsen i 2010, mens selve kartleggingen av kostnadene planlegges

¹ Saken lå inn under Arbeids- og inkluderingsdepartementets ansvarsområde når den ble meldt opp

Sak	Oppmeldt	Avsluttet	Status
			gjennomført i 2011. KS vil bli involvert i arbeidet.
Kommunal- og regionaldepartementet			
Forslag til ny plan- og bygningslov (bygningdelen)	2. møte 2008		KRD v/ Bolig- og bygningsavdelingen har hatt flere møter med representanter fra KS. Arbeidet har i all hovedsak dreid seg om å utarbeide et teknisk beregningsgrunnlag for merkostnader knyttet til loven. Bolig- og bygningsavdelingen anser arbeidet til å være i slutfasen.
Miljøverndepartementet			
Forslag til ny plan- og bygningslov (plandelen)	2. møte 2008		X

Vedlegg b

Oversikt over bilaterale avtaler i konsultasjonsordningen per januar 2010

Avtaler om velferdstjenester (kvalitet/tjenesteutvikling)	Parter	Inngått	Utløper	Første avtale inngått
1 Avtale om utvikling av barnevernsområdet	BFD (nå BLD) og KS	19.08.2008	31.12.2010	2005
2 Avtale om kvalitetsutvikling i helse- og omsorgstjenestene	HOD og KS	21.09.2006	31.12.2010	2003
3 Samarbeidsavtale om boligsosialt arbeid	KRD samordn. (AID, HOD, BLD, JD) og KS	24.09.2007	31.12.2010	2005
Avtaler om samhandling mellom ulike deler av forvaltningen				
4 Avtale om bosetting av flyktninger i kommunene (Midlertidig forlenging våren 2010)	AID og KS	15.05.2007	31.12.2010	2004
5 Nasjonal rammeavtale om samhandling på helse- og omsorgsområdet	HOD og KS	21.06.2007	31.12.2010	
6 Samarbeidsavtale om styrket samarbeid NAV og utdanningsmyndighetene i k/fk**	AID og KS	02.05.2007	31.12.2010	
Avtaler om samfunnsutvikling				
7 Samarbeidsavtale om programmet "Livskraftige kommuner"	MD og KS	01.01.2006	31.12.2010	
Samarbeidsavtale om Grønne energikommuner (tilleggsavtale)	KRD samordn. (OED, MD) og KS	02.05.2007	31.12.2010	
8 Samarbeidsavtale om landbruks- og næringsutvikling i kommunesektoren	LMD og KS	01.01.2010	31.12.2012	2006

(Referanse må oppgis)

Stortingets finanskomite
Stortinget
0026 OSLO

Vår referanse: 10/00617-1
Arkivkode:
Saksbehandler: Bjarne Haslund
Deres referanse:
Dato: 24.3.2010

Om øremerkede tilskudd

Vi viser til seminaret 4. mars i år i Kommunenes hus, der det fra komiteens side ble bedt om en nærmere redegjørelse fra KS om hvordan man vurderer øremerkede tilskuddsordninger. Dette brevet er et svar på denne forespørselen.

Øremerking er ineffektivt og svekker lokaldemokratiet

Det har vært og er en bred enighet mellom stat og kommunesektor om at kommunesektoren i all hovedsak skal være rammefinansiert, og at øremerking har flere uheldige egenskaper. KS viser i denne forbindelse til følgende hensyn:

Prioriteringseffektivitet: Nærheten til innbyggerne og deres utfordringer gjør at man får effektiviseringsgevinster ved at kommunene i stedet for staten foretar prioriteringene av hvordan ressursene fordeles på tjenesteområder og tiltak lokalt.

Dersom kommunene i utgangspunktet bruker egne midler på områder som blir gjenstand for øremerking, vil en kunne oppleve lekkasjer ved at kommunene i noen grad omdisponerer de frie midlene til andre områder. Treffsikkerheten av øremerking i stedet for rammefinansiering er derfor begrenset.

Kostnadseffektivitet: Øremerking gir en mindre effektiv tjenesteproduksjon i kommunene.

- Øremerking vil kunne frata kommune inntaket til å drive mest mulig effektivt.
- Når det bevilges øremerkede tilskudd, må en del av ressursinnsatsen benyttes til administrative rapporterings- og kontrollrutiner på statlig og kommunalt nivå.
- Utformingen av ordningene kan ha direkte negative konsekvenser for effektiviteten i selve tjenesteproduksjonen; for eksempel ved at kommuner som effektiviserer får lavere tilskudd eller det stilles krav om valg av løsninger som ikke er de mest effektive.
- Dersom øremerkingen forutsetter kommunal egenandel vil ordningen favorisere kommuner med god økonomi, og vil dermed forsterke inntektsforskjeller og bidra til større forskjeller i tjenestetilbudet, altså motsatt effekt av det som ofte vil være intensjonen med ordningen.

- Tidsbegrensede, øremerkede satsinger kan gi kostnadspress ved utbygginger, fordi mye skal skje på kort tid. Det kan også gi en for rask økning i aktiviteten i forhold til bæreevnen på lang sikt, og vil belønne de som før satsingen var dårlige på området og straffe de som var gode, og kan dermed føre til et spill, der kommuner finner det lønnsomt å avvente statlige satsinger.

Demokratihensyn: Det sentrale i lokaldemokratiet er at innbyggerne gjennom sine valg av representanter til kommunestyrene kan påvirke utviklingen av sine lokalsamfunn. En nødvendig forutsetning for at lokaldemokratiet fungerer er at kommunestyrene har reell makt og myndighet, blant annet i forhold til hvordan ressursene skal anvendes.

Hensynene over tilsier at det skal gode grunner til at man velger å fordele midler til kommunene som øremerkede tilskudd.

Det er primært følgende begrunnelser som er anvendt for øremerkede tilskudd:

- Tilskudd ses som nødvendige i en nasjonal satsing/reform. Dette er klart tidsavgrensede tilskudd som avvikes/innlemmes når reform eller satsing er fullført (for eksempel tilskuddene på barnehageområdet). Nyten ved bruk av tidsavgrensede tilskudd må sees i forhold til motforestillingene nevnt ovenfor.
- Tilskuddet er betaling for tjenester som utføres av et fåtall kommuner (for eksempel tilskudd til helsetjeneste for innsatte i fengsler).
- Tilskuddet kompensere for store variasjoner i tjenestebehovet i ulike kommuner og over tid, og som ikke kan fanges opp i inntektssystemet (for eksempel tilskuddet til ressurskrevende tjenester).

Tilskudd som bør innlemmes

KS mener at følgende øremerkede midler bør innlemmes i inntektssystemet:

1. Tilskudd knyttet til igangsatte reformer bør innlemmes i tråd med forutsetningen for satsingene. Dette innebærer at følgende tilskudd bør innlemmes fra 2011:
 - Barnehagetilskuddene (kap. 231)
 - Kvalifiseringsprogrammet (kap. 621 post 63)
 - Tilskudd til krisesentre (kap. 840 post 60)

Ettersom dette beløpsmessig er til dels store øremerkede tilskuddsordninger, er det viktig at de fordelingsmessige virkninger av omleggingene ivaretas på en god måte når utgifts-utjevningen legges om fra 2011.

2. Følgende tilskudd bør etter KS oppfatning innlemmes i rammetilskuddet så snart som mulig:
 - Kap. 225 post 60 Tilskudd til landslinjer. KS utredet i 2005 omlegging av denne ordningen sammen med det tidligere Utdannings- og forskningsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet, og ga en anbefaling om at landslinjene burde inngå som landsdekkende tilbud, og at driftstilskuddet bør innlemmes i inntektssystemet.
 - Kap. 225 post 66 Tilskudd til leirskoleopplæring. Utgifter til leirskoler er relativt jevnt fordelt mellom kommunene og kan med fordel fordeles gjennom rammetilskuddet.

3. KS mener videre at det bør være en kritisk gjennomgang med sikte på innlemming (helt eller delvis) av de fleste øremerkede tilskudd i forbindelse med omleggingen av inntektssystemet, med virkning fra 2011. Dette gjelder blant annet:
- Kap. 551 post 60 Tilskudd til fylkeskommuner for regional utvikling
 - Kap. 621 post 63 Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte
 - Kap. 761 post 60 Kompetansetiltak i kommunene
 - Kap. 763 post 61 Kommunalt rusarbeid
 - Kap. 764 post 60 Psykisk helsearbeid

Forslag for å hindre tilvekst av nye øremerkede tilskudd:

KS mener at staten bør tilstrebe å finne alternativer til bruk av øremerkede tilskuddsordninger. I denne forbindelse vil KS særlig peke på følgende:

- Inntektssystemutvalget vurderte det i sin rapport fra 2005 som ønskelig å begrense bruken av øremerkede nasjonale satsinger, og foreslo at de finansielle virkemidler ved slike satsinger blir gjenstand for drøftinger i konsultasjonsordningen.
- Statlig kjøp av tjenester fra enkeltkommuner bør som hovedregel foretas over den statlige virksomhetens ordinære driftsmidler, og ikke ved bruk av statlige øremerkede tilskudd.

Med hilsen

Halvdan Skard

Helge Eide

Kopi:
Kommunalkomiteen
Kommunal- og regionaldepartementet

Kommunal- og regionaldepartementet
Pb 8112 Dep
0032 OSLO

(Referanse må oppgis)
Vår referanse: 10/00629-1
Arkivkode:
Saksbehandler: Per Richard
Johansen
Deres referanse:
Dato: 25.3.2010

Notat om akkumulert pensjonsavvik

Vi viser til 1. konsultasjonsmøte mellom Regjeringen og KS, og oversender til nærmere vurdering et notat om det akkumulerte pensjonsavviket for kommunesektoren.

I innspillet til møtet viste KS til at vi forventer en vekst i frie inntekter neste år som blant annet dekker økninger i pensjonskostnader som ikke fanges opp av budsjettdeflatoren.

Med hilsen

A handwritten signature in black ink that reads 'Helge Eide'.

Helge Eide
direktør, interessepolitikk

A handwritten signature in black ink that reads 'Per Rich. Johansen'.

Per Richard Johansen
sjeføkonom

For lavt anslåtte pensjonskostnader

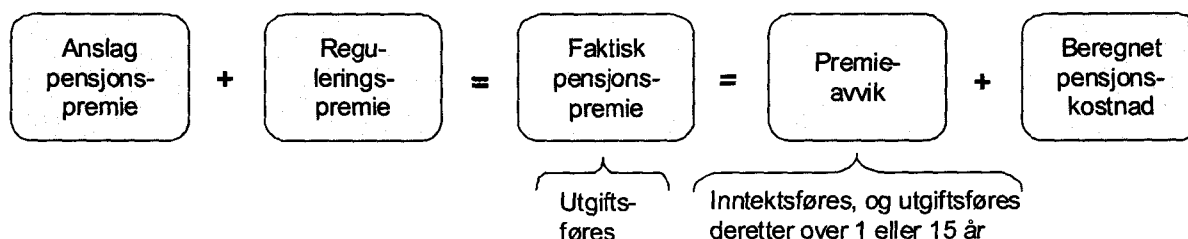
De beregnede pensjonskostnadene som kommunene og fylkeskommunene fører i sine regnskaper har i mange år gjennomgående vært lavere enn de pensjonspremiene de har måttet betale til sine pensjonsleverandører. De årlige avvikene har nå bygget seg opp til et akkumulert premieavvik på nær 18 mrd kroner, som vil måtte føres som utgift i driftsregnskapene i årene framover. De beregnede pensjonskostnadene må økes, ikke bare for å hindre at det akkumulerte premieavviket fortsetter å vokse, men også for å bringe det akkumulerte avviket tilbake mot null.

Pensjonspremie vs pensjonskostnad

kommuneregnskapene belastes driftsregnskapet med en beregnet pensjonskostnad, mens avviket mellom denne og den faktiske pensjonspremien som kommunene og fylkeskommunene betaler til pensjonsleverandørene – premieavviket – først belastes driftsregnskapet enten det etterfølgende året eller fordelt over de etterfølgende 15 årene, avhengig av hvilket valg kommunen har gjort.

eregnet pensjonskostnad ble i sin tid innarbeidet ved at en beholdt føringen av pensjonspremier som lønnutgiftspost på de ulike funksjonene, mens en foretar en samlet korleksjon til slutt, ved å inntektsføre differansen mellom faktisk pensjonspremie og beregnet pensjonskostnad. å denne måten er det årets beregnede pensjonskostnad og ikke årets pensjonspremie som får resultat effekt, slik det framgår av figuren under.

Pensjonspremier, premieavvik og pensjonskostnader

Dessuten vil årets nedbetaling av tidligere års premieavvik – amortiseringen – bli ført som utgift i driftsregnskapet. Differansen mellom premieavviket som inntektsføres og amortiseringen som utgiftsføres omtales ofte som netto premieavvik, og det rene premieavviket som brutto premieavvik.

ter hvert som et års premieavvik i sin helhet blir utgiftsført vil regnskapet – sett over tid – bli belastet med rets beregnede pensjonskostnad rets premieavvik rets faktiske pensjonspremie. Det betyr at beregnet pensjonskostnad bare får resultat effekt på kort sikt på lang sikt er det den faktiske pensjonspremien som får resultat effekt.

ormålet med å bruke en beregnet pensjonskostnad i regnskapene, i stedet for de faktisk betalte pensjonspremiene, er å sikre en jevnere belastning av pensjonsutgifter i regnskapene.

ens de betalte pensjonspremiene blant annet avhenger av faktisk – og dermed varierende – lønnsvekst og avkastning på pensjonskapitalen, bygger den beregnede pensjonskostnaden blant annet på forutsetning om forholdet mellom langsiktig rentenivå og lønnsvekst. ra og

med 2005 eksplisitt basert på framoverskuende forventninger til forholdet mellom disse størrelsene, gitt av 13-5 D hver høst året før budsjettåret.

Pensjonspremiene har systematisk vært høyere enn kostnadene

etoden med beregnet pensjonskostnad innebærer ikke bare at en må vente at faktisk pensjonspremie til vanlig vil avvike fra beregnet pensjonskostnad, men at slike avvik faktisk er selve poenget med metoden. Den beregnet pensjonskostnad skal kunne ligge forholdsvis stabilt fra år til år, skal faktisk premie kunne svinge rundt dette nivået, og først få full resultateffekt enten neste år eller fordelt på de neste 15 årene.

Forutsetningen for at metoden skal kunne fungere etter hensikten er imidlertid at premieavviket veksler i fortegn, dvs at det akkumulerte premieavviket ikke systematisk vokser positivt eller negativt over tid. Regnskapsforskriften 13-5 D står det at ” beregningsforutsetningene skal fastsettes slik at budsjettmessig og regnskapsmessig stabilitet og forutsigbarhet oppnås, og slik at de akkumulerte årlige premieavvik over tid går mot null.”

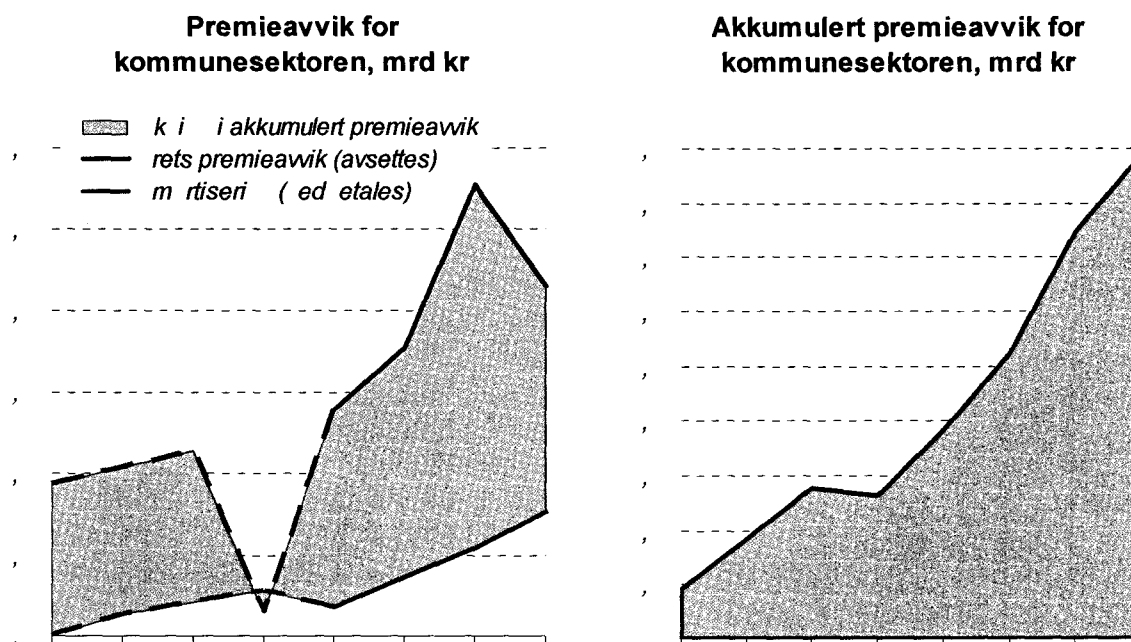
Problemet nå er at det synes som om beregningsforutsetningene siden metoden ble innført ikke har oppfylt dette kravet heller ikke etter at man i 2005 innførte eksplisitte framoverskuende forventninger til forholdet mellom rentenivå og lønnsvekst, slik det framgår av tabellen og figurene nedenfor. For årene 2002-2005 mangler tall for årets bto premieavvik og amortisering, og de er derfor estimert.

Faktisk og estimert premieavvik mv.¹

År	Årets (bto) premieavvik (avsettes)	Amortisering (nedbetales)	Økning i akkumulert premieavvik	Akkumulert premieavvik
2002	1,867	0,000	1,867	1,867
2003	2,080	0,264	1,816	3,683
2004	2,278	0,408	1,870	5,553
2005	0,273	0,564	-0,291	5,262
2006	2,792	0,361	2,431	7,693
2007	3,546	0,726	2,821	10,513
2008	5,558	1,082	4,477	14,990
2009	4,303	1,535	2,768	17,758

Kilde: SSB, KS (tall med rød skrift er estimerte tall).

¹ For året 2002 har vi bare anslag på akkumulert premieavvik. Tabellen er det antatt at hele avviket oppsto i 2002. For årene 2003-2005 finnes det bare opplysninger om økningen i det akkumulerte avviket netto premieavvik. Tabellen over er dette forsøkt splittet på årets premieavvik bto premieavvik og amortisering, basert på en antakelse at 10 pst av bruttoavviket året før amortiseres i sin helhet det påfølgende året, dvs at 10 pst av kommunene målt ved deres bto premieavvik tar nedbetalingen over ett år, og ikke 15 år som det er adgang til. En slik forutsetning kan i rimelig grad reprodusere den faktiske splitten mellom bto avvik og amortisering for årene 2000-2009. Mikrodata for 2000 alene indikerer imidlertid en noe høyere andel 1 pst som utgiftsfører premieavviket over ett år.

Kilde: SSB, KS (stiplede kurver er estimerte tall).

Abellen og figurene viser at med unntak for 2005 har akkumulert premieavvik vokst systematisk over tid. Hvis det akkumulerte avviket systematisk vokser over tid vil metoden først og fremst innebære en utsettning i tid av regnskapsføringen av de faktiske utgiftene til pensjonspremier, og ikke bare en glatting av svingningene i disse utgiftene. Selv om premieavviket ikke belastes driften før over tid, vil det umiddelbart bidra til å svekke kommunene likviditetsmessig. En betydelig del av netto gjeldsøkningen for kommunesektoren de siste årene må derfor skyldes akkumulering av premieavvik.

Materialiet indikerer videre at premieavviket har vært positivt i alle de 8 årene som er vist. Det har altså så langt ikke vært slik at år med positive avvik har blitt avløst av år med negative avvik, slik det ble forutsatt da ordningen ble innført. I tillegg nok var netto premieavvik negativt i 2005, men i følge estimatene skyldes det at brutto premieavvik det året var lite men positivt, mens det var stort i 2004, noe som bidro til at amortiseringen i 2005 oversteget bruttoavviket det året.

Pensjonskostnadene må opp

2002-2005, de årene vi har data for, var premieavviket i gjennomsnitt på 2,8 mrd kr pr år. Hvis premieavviket blir liggende på dette nivået framover, vil akkumulert premieavvik øke til 20 mrd kr i 2010, og først stabilisere seg fra 2020 på 30 mrd kr. Hvis vi med de estimerte premieavvikene for årene 2002-2005, får vi et gjennomsnitt på drøye 2,8 mrd kr pr år. Hvis premieavviket for 2010 og årene deretter blir av samme størrelsesorden, vil akkumulert avvik i 2010 komme opp i underkant av 10 mrd kr og fra og med 2020 stabilisere seg på 21,5 mrd kr. Dersom det akkumulerte avviket fra og med 2011 skal bringes tilbake til null over en like lang periode som det tok å bygge det opp, år, fom 2002 tom 2010, så må det årlige premieavviket reduseres til mellom -0,8 og -0,2 mrd kr, avhengig av om vi antar at nivået i 2010 havner på 2,8 eller 2,5 mrd kr.

Det betyr at selv om en godtar at det kan ta så mye som 18 år fra det positive premieavviket første gang oppsto i 2002 til summen av de årlige premieavvikene er null, så kreves det en

betydelig reduksjon i de årlige premieavvikene i årene framover, sett i forhold til de foregående årene. Reduksjon må være på om lag 3, mrd kr i forhold til det estimerte gjennomsnittet for 2002-200 , på vel ,8 mrd kr i forhold til det faktiske gjennomsnittet for 200 -200 og på drøye 5,1 mrd i forhold til nivået i 200 .

En reduksjon i premieavviket kan skje ved at pensjonspremiene blir lavere eller at pensjonskostnadene blir høyere. Å bidro utvilsomt spesielle forhold til høye pensjonspremier i 2008 og 2009 fallet i aksjemarkedet i 2008 som bare delvis ble oppveid av oppsvinget i 2009 , og den høye lønnsveksten i kommunesektoren på slutten av høykonjunkturen. Konjunkturrelle svingninger i pensjonspremien bidro derfor antakelig betydelig til at premieavviket kom opp mot 5 mrd kr i gjennomsnitt for disse to årene. Oslo kommune sto for en relativt stor andel av premieavviket for 2009 , og det høye avviket for Oslo kan skyldes forhold som ikke gjentar seg i årene framover. Dessuten tyder regnskapstall fra Oslo på at pensjonspremien i 2010 vil kunne reduseres i forhold til premien for 2009 . Det kan tilsi at ikke hele nedgangen i premieavviket i årene som kommer må komme fra økte pensjonskostnader, noe kan komme fra lavere pensjonspremier.

Forholdet mellom rentenivå og lønnsvekst må nedjusteres

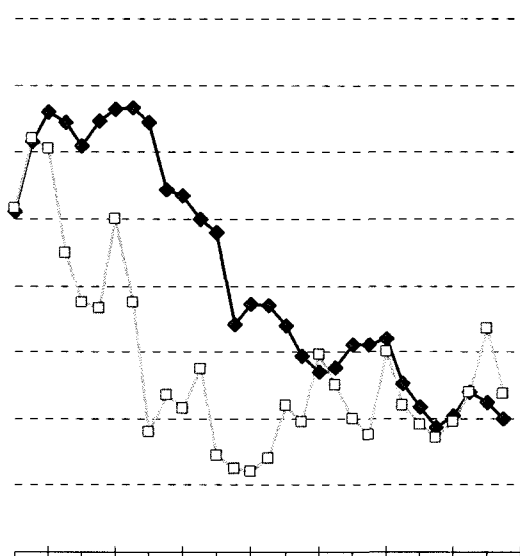
De beregnede pensjonskostnadene hviler tungt på anslag på forholdet mellom rentenivå og lønnsvekst. Det er differansen mellom disse som er viktig for beregningen.² Høyere rentenivå gjør – alt annet like – pensjon billigere for kommunene, fordi avkastningen på pensjonskapitalen blir høyere. Høyere lønnsvekst gjør imidlertid pensjon dyrere for kommunene, siden pensjonsforpliktelsene øker.

Merknad: Som følge av tilpasningen av offentlig tjenstepensjon til ny folketrygd vil både folketrygd og tjenstepensjon under utbetaling i framtida bli regulert med lønnsvekst minus 0,75 prosentpoeng, samtidig som pensjonen vil bli levealdersjustert. Har i det følgende sett bort fra hvordan dette vil påvirke beregningen av pensjonskostnader i framtida.

For rente nyttes renten på 10 års norske statsobligasjoner, og lønnsvekst nyttes årslønnsveksten for kommunesektoren ifølge TBU for inntektsoppgjørene. Utviklingen i disse to størrelsene er vist i første figur nedenfor, og forholdet mellom dem – her kalt lønnsrealrenta – er vist i den andre figuren.

² Differanse er en tilnærming. Den korrekte beregningsmåten, som også brukes i KRDs beregningsforutsetninger, er $[(1+Rente/100) / (1+Lønnsvekst/100) - 1] * 100$, der Rente og Lønnsvekst er i prosentpoeng.

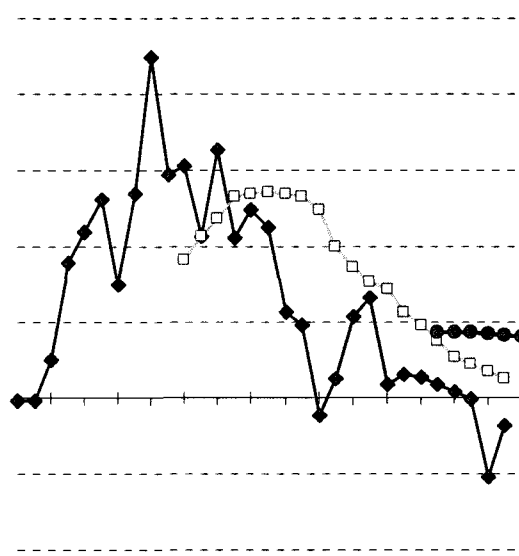
Rente og lønnsvekst

—◆— Rente, realsårlig andring
- - -□- - - Kognitiv lønnsvekst

Kilder: TBU, Norges Bank

Lønnsrealrente

—◆— lønnsrealrente
- - -□- - - Estimert
—●— KRDs beregningsforutsetninger

Kilder: TBU, Norges Bank, KRD, KS

Den første figuren viser at både renter og lønnsvekst falt kraftig fra første halvdel av 1980-tallet og fram til begynnelsen på 1990-tallet, men slik at lønnsveksten falt først, og deretter renta. Dette avspeiler av lavere lønnsvekst var en viktig forutsetning for at prisveksten i økonomien falt, og at lavere prisvekst etter hvert ga seg utslag i et lavere nominelt rentenivå.

Fordi lønnsveksten falt før rentene, fikk en imidlertid en periode i siste halvdel av 1980-tallet og begynnelsen av 1990-tallet med svært høye lønnsrealrenter. Dette gjorde pensjon billig. Etter hvert som rentene falt og lønnsveksten tok seg noe opp igjen, gikk imidlertid lønnsrealrenta mot null. I 2008 og 2009 var lønnsrealrenta negativ.

Fra 2002 til 2004 la en til grunn for beregningene den gjennomsnittlige lønnsrealrenta de foregående 10 årene, vist med den gule kurven i figuren. Fra og med 2005 har imidlertid KRD gått over til å lage et eksplisitt anslag på forventet, framtidig lønnsrealrente, vist med den røde kurven i figuren, og også gjengitt i tabellen nedenfor.

Faktisk og forutsatt lønnsrealrente

aktisk lønnsrealrente	estimert	KRDs forutsatte
,	,	
,	,	
,	,	
,	,	
,	,	
,	,	
,	,	
,	,	
,	,	
,	,	
,	,	

Kilde: TBU, Norges Bank, KS, KRD.

Fra 2002 falt gjennomsnittet av 10 foregående års lønnsrealrente fra 2,90 til 1,93 i 2004, og ytterligere til 1,49 i 2005. Den faktiske lønnsrealrenta lå imidlertid i denne perioden betydelig lavere, i underkant av 0,5, noe som indikerte at 10-års snittet for årene framover kom til å bli trukket ytterligere nedover etter hvert som år med høy lønnsrealrente gikk ut av 10-årsperioden.

Da beregningsopplegget i 2005 ble endret fra å nytte gjennomsnitt over 10 foregående år til å nytte eksplisitte anslag på lønnsrealrenta framover valgte en likevel å legge seg på et høyere nivå enn hva den tidligere metoden ga for 2005. Avveiningen var at en så at lønnsrealrenta hadde vært for høy og at en måtte justere anslaget for framtidig lønnsrealvekst nedover, men at en selvsagt ikke visste hvor mye, og at en derfor ville gå gradvis fram. Siden lavere lønnsrealrenta innebærer at kommunene må føre høyere pensjonskostnader i sine regnskaper, var en redd for å ta for kraftig i, og påføre sektoren unødvendig høye kostnader.

Fra og med 2008 har en gradvis nedjustert forutsetningen for lønnsrealrenta, med 0,05 prosentpoeng pr år, men hele tiden har en vært dyktig på etterskudd. Avstanden både mellom faktisk og forutsatt lønnsrealrente og mellom gjennomsnitts lønnsrealrente siste 10 år (den tidligere metoden) og forutsatt lønnsrealrente har økt, og ikke blitt redusert. Resultatet kan avleses i at premieavviket i disse årene har vært positivt og økende, og at utgiftsføringen av betydelige påløpte pensjonskostnader er blitt skjøvet ut i tid.

Det er derfor tydelig at det nå kan være behov for å gå vesentlig raskere fram i justeringen av forventet, framtidig lønnsrealrente. Hvor mye raskere avhenger av hva en mener er et rimelig anslag på framtidig lønnsrealrente.

Hva er et rimelig nivå på framtidig lønnsrealrente?

Det er flere metoder som kan nyttes for å forsøke å gi anslag på framtidig lønnsrealrente. Felles for dem alle er at de bygger historiske erfaringer, slik alle prognoser må gjøre når det kommer til stykket. Nedenfor ser vi på fire ulike metoder.

Anslag basert på historisk lønnsrealrente

Metoden med å nytte gjennomsnittlig lønnsrealrente foregående 10 år som ble forlatt i 2005, synes å ha kommet i miskreditt fordi en ikke var tilstrekkelig oppmerksom på at det ser ut som om det skjedde et klart "historisk" brudd i nivået på realrenta fra 1995 til 1996. Den gjennomsnittlige lønnsrealrenta falt deretter kraftig fra år til, etter hvert som årene med høy lønnsrealrente forsvant ut av beregningsperioden. Etter 1996 har faktisk lønnsrealrente vært mer stabil, med unntak for de siste årene, som har vært preget av finanskrisen, og at den har rammet norsk økonomi og handelspartnernes økonomi ulikt. Det kan derfor være rimelig å holde årene 2007-2009 med svært lave lønnsrealrenter utenfor. Da står vi igjen med årene 1996-2006. I denne perioden var lønnsrealrenta på 1,0 pst. En svakhet ved å bruke et anslag basert på denne perioden var at det gjennomgående var svært gode år for norsk økonomi, med lav inflasjon og høy lønnsvekst. Slik sett kan kanskje 1 pst betraktes som en nedre grense for et anslag basert på denne metoden.

Anslag basert på prognoser

Rente

	<i>ent</i>	<i>n e t t</i>	<i>ne</i>	<i>t e</i>	<i>ette e en</i>
<i>n t ente</i>	<i>e e ente</i>	<i>entn n e</i>	<i>en n e e</i>	<i>e e</i>	<i>e e</i>
<i>t en t ent</i>	<i>n e</i>	<i>ne e n n t</i>	<i>t n en e</i>	<i>n</i>	<i>n</i>

t e e e t n n ne te n e e en
e ne e t n entene t e en ente e e ne e et tt et
n t e enten et e n e n ente n te
en e e ente e e en n n e t e t n n t et
ete ne e en n e et t n n e n e nt t e et
tn n e n ten e e t en e t n ent en t n
n ten e e n e nt en e e ent et t e t n een n e
t n e tt ne n e et t n et ne en ente
e n e t e t t ne t e en n n tt e en
e ente t n tent e n et e ente ne en e t entet
tn n n te en e t e t n e n n enten
t t ne t t

Lønnsvekst

s n s ste n se ns en enn sn tt ønnsvekst k nesekt en ene
st

Anslag på lønnsrealrenta

asert på anslagene ver kan anslaget på lønnsrealrenta settes t l
pst rente – pst lønnsvekst pst

Anslag basert på realrente og reallønnsvekst

Lønnsrealrenta kan t ln r et skr ves s Rente – Lønnsvekst en Rente kan skr ves s
Realrente r svekst g Lønnsvekst kan skr ves s Reallønnsvekst r svekst ølger et at
lønnsrealrenta kan skr ves s Realrente – Reallønnsvekst et ølger av r nt ag ellen
at på lang s kt v l lønnsveksten k nene ølge lønnsveksten pr vat sekt r r pr vat
sekt r er et r el g at reallønnsveksten v l v re l k pr kt v tetsveksten et et r at
lønnsrealrenta på lang s kt kan skr ves s Realrente – r kt v tetsvekst

Forventet avkastning på SPU tilsier 2,5 – 3 pst realrente

Forventet realavkastning ra Statens pens ons on tlan SPU er pst Si en on et le
eta lert ari i lerti realavkastningen v rt et elig lavere, 2, pst, slik at en avkastning på
pst per ato ra står so overopti istisk et s nes i alle all ri elig å legge inn et inter
vall, eks, 3,5 pst Forventet avkastning på SPU er påvirket av at on et ikke are plasserer
i statso ligas oner, en også i aks er og an re ver ipapirer gså R s eregnings or tset
ninger trekker inn lig etene or avkastning tover renten på statso ligas oner, i et avkast
ningen kan settes prosentpoeng ø ere enn renten på norske statso ligas oner en et
virker ikke ri elig å or tsette at pens onsleveran ørene over ti vil k nne oppnå ø ere
avkastning enn SPU, snarere er et gr nn til å tro at pens onsleveran ørene g enno gåen e
å ol e en lavere an el slike aktiva enn SPU ar vi t gangsp nkt i 3,5 pst, og trekker
ort et ene prosentpoeng i antatt avkastning tover renten på statso ligas oner, så sitter vi
til ake e et anslag på 2,5 – 3 pst ette å sees so et relativt opti istisk anslag

Produktivtetsvekst tilsier 1,5 pst reallønnsvekst

årene 1 1 2 adde Fastlands orge en g enno snittlig årlig vekst i ar eidsproduktivi
teten på over 2,5 pst eksten alt i idlertid til rundt 1,5 pst i 2 og 2 , og i 2 var
produktivtetsveksten 1 pst og i 2 null Utviklingen de to siste årene kan sk ldes at
usikker et kn ttet til vilke virkninger inanskrisen ville å or astlands edri tene, g orde at

³ Alle disse uttr kkene er tiln r inger, otnote 2 iln r ingen er i idlertid til redsstillende s rlig ed
tanke på usikker etene i anslagene når varia lene so inngår er s å tall

ange edri ter oldt på ar eidskra ten, selv o produks onen alt en det s nes likevel so at produktivitetsveksten vil kunne ta seg opp til 2,5 pst ig en SS anslår i sin siste prognose e ruar 2 1 produktivitetsveksten til 1,5 – 2 pst i årene ra over Siden kostnadsnivået i orge nå er sv rt ø ti or old til os våre andelspartnere, er det grunn til å anta at reallønnsveksten lir liggende i nedre del av dette intervallet

Anslag på lønnsrealrenta

asert på anslagene over, kan reallønnsrenta anslås til
2,5 – 3 pst realrente 1,5 pst reallønnsvekst 1 – 1,5 pst

Anslag basert på tidligere premieavvik

ølge in or as on ra R vil en reduks on i lønnsrealrenta på , 5 prosentpoeng øke de eregnede pens onskostnadene ed a , rd kr erso akku ulert pens onsavvik skal reduseres ot null over år ant vi oran at pre ieavviket åtte reduseres ed ele 5,1 rd kr i or old til nivået i 2 erso ele nedgangen skal drives av den eregnede pens onskostnaden, å lønnsrealrenta der or reduseres ed 5,1 , 5 , , prosentpoeng i or old til nivået på 1, 5 i 2 , dvs til 1, 1 pst en er å vi trekke inn at også pens onspre iene kan ko e til å endre seg de ko ende årene, og li lavere enn de ar v rt de siste årene n ulig anslag er at reduserte pens onspre ier kan stå or alvparten et tilsier en langsiktig reallønnsrente på 1,3 pst

Oppsummering

Anslagene oran er oppsu ert i ta ellen neden or

Metode	Lønnsrealrente
idligere års pre ieavvik	1,3
istorisk lønnsrealrente 1 2	1, –
Prognoser	1,2
Realrente og reallønnsvekst	1, – 1,5

Resonne entene over leder til at lønnsrealrenta or årene ra over trolig vil ligge i intervallet 1,2 – 1,3 pst, og ed punktanslag på 1,25 Men usikker eten er selvsagt stor tter at an i ange år ar att et or opti istisk anslag på lønnsrealrenta sett i or old til at den aktiske lønnsrealrenta ar vist seg et delig lavere, så kan det v re at det sistnevnte nå inspirerer til et or pessi istisk anslag et å orventes at reallønnsveksten vil li lavere i årene ra over enn den ar v rt de siste årene, og etter vert å en også vente at realrenta vil øke i or old til dagens nivå ette vil trekke lønnsrealrenta opp På den annen side ar aktisk lønnsreal rente de to siste årene ligget på v 2, og , 2 pst, dvs at det er langt opp til 1,25 pst Alt i alt kan der or 1,25 v re et ri elig alansert punktanslag

asert på oppl sningen ra R o at , 5 prosentpoeng reduks on i lønnsrealrenta gir en økning i pens onskostnaden på , rd kr, vil en reduks on ra dagens orutsetning o lønnsrealrente på 1, til 1,25 prosent gi en ekstra økning i pens onskostnadene på ,35 , , 5 2, rd kr erso dette skal idra til at akku ulert pre ieavvik skal vende til ake til null, å de aktiske pens onspre iene sa tidig reduseres vis ikke vil en økning i pens onskostnadene på 2, rd kr ikke v re tilstrekkelig til å ringe det akku ulerte pre ieavviket til ake til null over tid a vil a ortiseringen etter vert øke ed de sa e 2, rd kr Pens onspre iene å på lang sikt elastes regnskapene ullt ut Størrelsen på den eregnede pens onskostnaden vil are påvirke i vilken grad regningen sk ves ut i tid

Vedlegg e) Oversikt over løpende saker konsultasjonsåret 2010

Tabellen gir en oversikt over saker det kan være aktuelt å omtale i løpet av konsultasjonsåret 2010. Oversikten revideres fortløpende av sekretariatet for konsultasjonsordningen og vurderingen av sakene er derfor foreløpig. Oversikten er satt sammen av innspill både fra KS og departementene, og det er pt. ikke avgjort om departementene vil ta opp alle sakene i konsultasjонssammenheng. I enkelte tilfeller vil det være KS som legger fram sakene.

Sak	Tidligere behandlet	Videre behand.	Ansvar
Kostnadsberegninger 4 tidspunkter for oppmelding. Aktuelle områder for involvering av KS vurderes fortløpende.		Alle møtene	Alle
Samarbeidsavtaler <ul style="list-style-type: none"> • Helse og omsorg • Boligsosialt arbeid • Landbruks- og næringsutvikling • Barnevern • Bosetting av flyktninger • Miljø- og samfunnsutvikling • Landbruks- og næringsutvikling • Rammeavtale NAV • Styrket samarbeid NAV og utdanningsmyndighetene i k/fk • Rammeavtale om samhandling på helse- og omsorgsområdet 		Primært 3. møte	KRD, KS og berørte dep.
Helse og omsorgsdepartementet			
Omsorgsplan 2015 med bl.a. følgende delplaner: - Kompetanseløftet 2015 og 10 000 årsverk - Investeringer sykehjem og omsorgsboliger - Demensplan 2015 - Legebemannning i sykehjem	2006, 2007, 2008, 2009	2. møte 3. møte 4. møte	HOD
Oppfølging etter avslutning av opptrappingsplanen for psykisk helse i kommunene.	2005, 2006, 2007, 2008, 2009	4. møte	HOD
Oppfølging av St.meld. nr. 35 (2006-2007) om offentlig tannhelse			HOD
Rusfeltet	2008, 2009	4. møte	HOD
Arbeidet med ny lov om kommunale helsetjenester og tjenester som i dag er regulert i sosialtjenesteloven.		Ikke avklart	HOD
Oppfølging av høringsnotatet om sterkere rettighetsfesting av brukerstyrt personlig assistent		Ikke avklart	HOD

Sak	Tidligere behandlet	Videre behand.	Ansvar
Samhandlingsreformen	2009	2. møte 3. møte 4. møte	HOD
Norsk helsenett		2. møte	KS
Forskrift om vederlag for opphold i institusjon		2. møte	HOD
Verdighetsgarantien		2. møte	HOD
Ny refusjonsordning for helsehjelp i andre EØS-land			KS
Kunnskapsdepartementet			
Forslag om ev. lovendringer i opplæringsloven og privatskoleloven	2008, 2009		KD
Barnehager (generelt) -Innlemming av barnehagetilskudd i inntektssystemet	2008, 2009	2. møte 3. møte 4. møte	KD
Frafall i videregående opplæring		2. møte	KD
Stortingsmelding om ungdomstrinnet			KD
Kostnader samisk språk i grunnopplæringen			KS
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet			
Barnevern (generelt)	2007, 2008, 2009		BLD
Handlingsplan universell utforming	2008, 2009		BLD
Handlingsplan for integrering og inkludering av innvandringsbefolkningen	2006, 2007, 2008	2. møte 4. møte	BLD
Krisesentertilbud		2. møte	BLD
Bosetting i kommunene		2. møte	BLD
Landbruks- og matdepartementet			
Inn på tunet-løftet		2. møte	LMD
Stortingsmelding om landbruks- og matpolitikk		2. møte	LMD
Oppfølging av forvaltningsreformen		2. møte	LMD
Miljøverndepartementet			
Ny plan og bygningslov		2. møte	MD
Ny naturmangfoldslov		2. møte	MD
Plan-, miljø- og landbrukskompetanse i kommunene		2. møte	MD
Forvaltning av verneområdene		2. møte	MD
Arbeidsdepartementet			
Handlingsplan mot fattigdom	2007, 2008, 2009	2010	AD
Tjenestepensjon og AFP i offentlig sektor	2009	2010	AD
Kvalifiseringsprogrammet	2007, 2008, 2009	2010	AD

Sak	Tidligere behandlet	Videre behand.	Ansvar
Justis- og politidepartementet			
Nødnett	2005, 2006, 2007, 2008, 2009	2. møte	JD
Finansdepartementet			
Portoutgiftsrefusjon fra kommunene til skatteetaten		2. møte	FIN
Kulturdepartementet			
Gjennomgang av kriterier for fordeling av spillemidler til idrettsformål fylkeskommunene		2. møte	KUD
Spillemidler til kulturbygg		2. møte	KUD
Overføring av ansvar for styreoppnevninger		2. møte	KUD
Endringer i lov om folkebibliotek		2. møte	KUD
Konsesjonsordningen for omsetning av videogram		2. møte	KUD
Samferdselsdepartementet			
Kollektivtransport			KS
Arbeidet med nasjonale føringer for fylkesveg og fylkeskommunenes trafiksikkerhetssamarbeid			
Økte kostnader på funksjonskontrakter			
Kommunal- og regionaldepartementet			
Forskrifter til ny plan- og bygningslov	2008		KRD
Nye kostnadsnøkler i inntektssystemet		2. møte	KRD
Bygningspolitikk		2. møte	KRD
Bostøtte		2. møte	KRD
Ressurskrevende tjenester		2. møte	KRD
Endringer i husleieloven		2. møte	KRD
Vedlikehold		2. møte	KS
Brønnboring			KS